REDACŢIUNEA,
Administraţiunea şi Tipografia
Braşov, piaţa mare nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administraţiune în Braşov şi la următórele
BIROURĬ de ANUNŢURĬ:
In Viena: la M. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lesner., Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Goldberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
PREŢUL INSERŢIUNILOR: o serie garmond pe o colónă 10 banĭ pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o seriă 20 banĭ

GAZETA TRANSILVANIEI

(Numĕr de Dumineca 42).

„GAZETA“ iese în fie-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe un an 24 cor., pe şese lunĭ 12 cor., pe treĭ lunĭ 6 cor.
N-riĭ de Dumineca 4 cor. pe an.
Pentru România şi străinătate:
Pe un an 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr.
N-riĭ de Dumineca 8 fr. pe an.
Se prenumeră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la d-niĭ colectorĭ.
Abonamentul pentru Braşov
Administraţiunea, Piaţa mare, Târgul Inului Nr. 30. etagiu I.: Pe un an 20 cor., pe şése lunĭ 10 cor., pe treĭ lunĭ 5 cor. Cu dusul în casă: Pe un an 24 cor., pe şése lunĭ 12 cor., pe treĭ lunĭ 6 cor. — Un esemplar 10 banĭ. — Atât abonamentele cât şi inserţiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 229.—Anul LXVII. Braşov, Vinerĭ-Sâmbătă 16 (29) Octomvrie. 1904.

Nicĭ-odată!

(*a*) In statele moderne se dă o deosebită importanţă şcólelor primare şi de când cu obligativitatea învĕţămêntului, se manifestă o luptă aprigă între factorii principalĭ, carĭ determină concepţiile vieţii pentru a se asigura într'o parte séu alta dreptul de a influinţa instrucţia şi educaţia în aceste şcóle.

Este vorba adecă, că cine sĕ hotărască felul educaţiunei, cine sĕ imprime tinerelor generaţiunĭ din cea mai fragedă a lor etate chipul şi modul de gândire, după care sĕ se orienteze în vieţa publică, ca cetăţenĭ.

In cele mai multe ţĕrĭ lupta acésta se pórtă cu înverşunare între stat şi între biserică. Şcólele, carĭ de la început au stat mai peste tot locul sub conducerea bisericei, în timpul din urmă au început sĕ fie scóse de sub acéstă conducere, căcĭ înţelepţilor de la cârmuire nu le convenia, ca copiiĭ sĕ fie crescuţĭ în frica lui Dumnedeu şi în virtuţile creştinescĭ.

O asemenea luptă s'a desfăşurat chiar dilele acestea în dieta provincială a Austriei de jos, unde actualmente majoritatea este în mânile partidului social-creştin. Acest partid, vrênd sĕ repare greşelile trecutului, când fiind la putere partidul liberal, a despoiat şcólele de caracterul lor creştinesc, a presentat un proiect de lege prin care se restabilesce educaţia tinerimei în cadrul principiilor solide şi probate ale bisericei.

Lupta în jurul şcólei se urméză şi la noi, cu deosebirea, că aicĭ sunt două momente, amêndouĕ fórte grave, din carĭ se pornesce acéstă luptă, anume momentul confesional şi momentul de naţionalitate.

Cunóscem prea bine cele ce s'au petrecut în jurul proiectului lui Berzeviczy şi scim, că acest ministru a convocat o anchetă spre a asculta părerile tuturor factorilor interesaţĭ.

După cele vĕdute în domeniul politicei şoviniste, noi am fost pe deplin lămuriţi asupra gândurilor lui Berzeviczy şi nu ne aşteptam din capul locului la lucrurĭ marĭ de la faimósa lui anchetă. Metropoliţii noştri s'au presentat, ce e drept, şi au esprimat gravaminele naţionale şi confesionale în faţa anchetei, însĕ din declaraţiile ce s'au dat la aceste proteste, era de prevĕdut, că glasul Arhiereilor noştri va fi glasul celor ce strigă în pustiu şi prin urmare nu va avé darul de a influinţa în bine asupra noului atentat plănuit de ministrul Berzeviczy.

Acum s'a presentat acel proiect camerei deputaţilor, însĕ decă cineva ar fi avut vr'o iluziune, că el în urma protestelor şi memorandelor metropoliţilor românĭ şi a memorandului energic presentat de consistorul săsesc din Sibiiu, se va îndulci, — s'a înşelat amar.

Proiectul s'a modificat, ce e drept, însĕ nu îndulcindu-se, ci înăsprindu-se şi mai mult. Aşa d. e. în forma în care s'a presentat camerei se cere, ca la orĭ-ce şcólă nemaghiară, decă numĕrul elevilor maghiarĭ este de 20, sĕ se introducă şi limba maghiară ca limbă de predare. In textul original era acéstă dispoziţie numai în casul când numĕrul elevilor maghiarĭ era 20%. — Afară de acésta, pedepsele referitóre la învĕţătoriĭ inculpaţĭ de „tendinţe contra statului“, — sub care inculpare scim noi prea bine ce este a se înţelege — se aplică nu numai învĕţătorilor activĭ, ci şi celor pensionarĭ, luându-li-se din gură bucăţica de pâne pentru care au muncit o vieţă întrégă. Apoi jurămêntul, ce-l vor depune învĕtătoriĭ, îĭ obligă la supunere numai faţă cu superioriĭ lor „cei mai marĭ“, între carĭ după interpretările prea bine cunoscute, nu se vor înţelege autorităţile nóstre confesionale. Şi alte mai multe înăsprirĭ de felul acesta sunt în numitul proiect.

Ce era nevoie atuncĭ sĕ mai convóce ancheta? De ce sĕ mai îmbete d-l Berzeviczy lumea cu apă rece, când gândul lui de la început nu era sĕ asculte jalbele confesiunilor şi naţionalităţilor?

Este în adevĕr revoltător cinismul cu care domnii de la putere îşĭ bat joc de sentimentele cele mai sfinte şi de drepturile cetăţenilor.

Nedreptatea este nedreptate, chiar şi când se face unei minorităţĭ disparente, al cărei strigăt de durere şi indignare este năbuşit de urletele majorităţii. Ce nume trebue sĕ-i dăm însĕ nedreptăţii ce se sĕvîrşesce faţă cu miliónele de locuitorĭ, faţă cu majoritatea populaţiei, — în hatîrul unei utopii în vecĭ nerealisabile, ce se numesce „statul maghiar naţional?“

Trebue sĕ te mirĭ de sforţările copilărescĭ ale unor maniacĭ, carĭ şĭ-au pus în gând sĕ réstórne mersul natural al lucrurilor, fisiologia lentă a prefacerilor în domeniul etnologiei, prin legĭ carĭ în vecĭ nu se vor puté esecuta, şi chiar de s'ar puté esecuta, nicĭ-odată nu vor avé resultatul la care ei aspiră.

Un resultat însĕ totuşi vor ajunge, şi anume în două direcţiunĭ:

1) Opăcirea masselor poporului în progresul cultural şi

2) Pecetluirea aversiunei acestor masse faţă cu pionirii şovinismului.

Maghiarisarea însĕ?

Nicĭ-odată!

Revistă politică.

Ministrul unguresc de culte şi instrucţiune publică Berzeviczy s'a ţinut de cuvênt. Intr'una din şedinţele trecute ale dietei, el şĭ-a presentat *proiectul de reformă a instrucţiunei în şcólele primare poporale*, proiect făcut şi refăcut pe calapodul maghiarisării. Proiectul se abate în unele privinţe de textul presentat şi desbătut în faimósa anchetă din Maiŭ a. c., sĕ nu gândiţĭ însĕ, că s'a făcut vr'o uşurare séu modificare favorabilă învĕţămêntului în şcólele confesionale nemaghiare, ci din contră disposiţiunile luĭ s'au mai *înăsprit* în multe privinţe.

Se asigură, că proiectul va veni în desbaterea dietei încă la începutul lunei Noemvrie. Cu acest proiect ne ocupăm în primul nostru articol de adĭ. Aicĭ amintim numai, că noul atentat în contra învĕţămêntului poporal în şcólele naţionalităţilor a produs şi produce mâhnirea şi iritaţiunea cea mai mare în sînul popórelor nemaghiare. Deputaţii Saşilor au declarat, că vor combate proiectul şi vor vota contra lui. La alt loc publicăm declaraţiunea deputaţilor saşĭ. Diarul sêrbesc „Zastava“ din Neoplanta este informat, că episcopii sêrbĭ au hotărît sĕ-şĭ ridice cuvêntul în camera magnaţilor împotriva proiectului. Tot aşa îl combat Slovacii. C'un cuvênt tóte naţiunile nemaghiare din Transilvania şi Ungaria se vor ridica împotriva acestui atentat al ministrului Berzeviczy.

*

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

Când am mers pentru prima óră cu tata la utrenie.

Povestire sêrbéscă de *Lazar Lazarevicĭ.*

— Fine. —

Mama stetea ciunchită lângă ladă şi îşĭ frângea mânile. Deodată cădu apoi jos fără simţirĭ. Soru-mea se repedi cu un ţipet la dânsa, ér eu sării din pat. Ne ciunchirăm şi noi lângă mama, îĭ sărutam mânile şi îĭ strigam „Mamă!“ „Mamă!“

Mama îşĭ veni éraşĭ în fire şi punênd mâna pe capul meu, bolborosì ceva. Deodată se sculà şi aprinse candela ce era dinaintea icónei sfântului Gheorghe.

„Haideţĭ copiiĭ, rugaţi-vĕ lui Dumnedeu, ca sĕ ne scape din nĕcaz“, dise ea cu voce lămurită, ér ochii îĭ sclipeau ca luceafărul pe ceriu.

Am îngenunchiat înaintea icónei şi ne-am făcut cruce. Micul nostru Gheorghe a rostit jumĕtate din „Tatăl-Nostru“, apoi a sărutat mâna mamei şi se uità lung la dânsa. Două părae de lacrămĭ îĭ curgeau pe obraz. Erau jertfele aduse cerului şi lui sfântu Gheorghe. Acolo sus era ceva, ce i se părea că vede sermana mamă; acolo era Dumnedeul ei, pe care îl vedea şi care privia la dânsa din înălţime. Am vĕdut cum se arăta pe faţa ei un semn de consolare şi o strălucire par-că ar fi mângăiat-o însuşĭ Dumnedeu; sfântul Gheorghe, care străpungea cu lancea sa bălaurul, părea că privesce cu drag la noi. Mi se împaiangenirĕ ochii şi mĕ aplecaiŭ asupra mânei stângĭ a mamei, cu carea mĕ ţinea şi m'am rugat póte şi de o sută de orĭ: „Dómne, tu vedĭ pe mama! Dómne, mĕ rog Ţie pentru Tata!“ şi fără sĕ vréu am adăogat: „Dómne, ucide pe afurisitul de Zelenbac“.

Am stat mult timp în rugăciuni. Apoi se sculà mama şi urcându-se pe scaun sărută pe sfântul Gheorghe. Soru-mea făcu tot aşa, apoi ne ridicară şi pe noi de subsuorĭ, pe mine şi pe frăţiorul meu, şi sărutarăm şi noi icóna. Pe urmă mama luà o rămurică de busuioc uscat, ce se afla vârît lângă icónă şi muindu-l în aghiasmă stropi cu el prin odaie.

După aceea deschise încet uşa şi merse în vârful degetelor la uşa odăii celei marĭ şi făcu pe ea cu busuiocul semnul crucii. Ah, cât de mângăiat mĕ simţiam eu atuncĭ! Nicĭ odată n'am mai avut aşa curagiu, ca în acele clipe. In momentul când mama sfinţia uşa, se audi un sgomot în lăuntru. Zelenbac striga cât îl ţinea gura: „Cine mĕ póte sili, sĕ joc mai departe? Aş vré se-l vĕd pe acela!“

Larma ţinu câte-va minute; apoi audirăm deschidêndu-se uşa. Se audiau paşĭ şi ciorovăială. Compania de jucătorĭ se disolvà în sfârşit.

Tata însĕ nu veni. In zadar l'am aşteptat. Se revărsa de zorĭ. Eu şi Gheorghe am adormit şi tata tot nu mai venia.

Când ne-am deşteptat, sórele era sus. Mĕ simţiam obosit şi sdrobit, de dormit însĕ n'am mai putut adormi. M'am sculat. In casă era o atmosferă sĕrbătorésca, însĕ tristă. Afară era linişte. O radă de sóre întra pe feréstra deschisă. Candela ardea încă înaintea icónei. Mama şi sora obidate de ostenélă, umblau în vârful degetelor şi bolborosiau cuvinte de rugăciuni migăind cu lucrul prin casă. De mâncare nu ne-au dat ca de obiceiŭ, nicĭ nu ne-au întrebat, decă ni-e fóme; la şcólă nu m'au trimis! — „Ce va sĕ dică asta?“ mĕ întrebam eu, „este vr'un mort în casă, orĭ s'a întors rĕposatul meu unchiu şi trebue sĕ-l îngropăm din nou?“

Mĕ cutremuraiŭ, aducêndu-mĭ aminte de cele petrecute în cursul nopţii şi şoptii involuntar: „Dómne! Ai tu scire de tata?“ şi apoi adăugai cu tótă căldura inimei mele: „Dómne, ucide pe afurisitul de Zelenbac!“

M'am îmbrăcat şi am eşit. Fără sĕ vréu m'am furişat la uşa odăii celei marĭ, dér, de o dată tresării, simţînd mâna mamei pe umĕrul meu. M'am întors. Mama îşĭ puse degetul pe buze, sĕ nu fac larmă, apoi luându-mĕ de mână mĕ scóse afară din casă. M'am uitat mirat după dânsa şi nu sciam ce sĕ cred. Ea s'a reîntors în odaie.

Peste câte-va minute m'am furişat din nou în vârful degetelor la odaia cea mare şi m'am uitat pe gaura cheii. Am vĕdut masa şi scaunele, din carĭ două erau rĕsturnate. Pe podele erau împrăsciate cărţile, d'avalma cu mucurĭ de ţigărĭ, o céşcă de cafea spartă lângă care zării un galbĕn sclipitor. Pânzătura atârna pe jumĕtate jos. Pe masă câte-va ceşcĭ pline de mucurĭ şi cenuşe de tutun steteau printre nisce farfurii góle. Pe una din farfurii resturĭ de tutun. Patru sfeşnice cu lumînările arse până jos. Intr'unul licăria încă lumina hârtiei cu care fusese potrivită lumînarea în sfeşnic şi fumul se înălţa gros până la plafond.

Cu spatele către uşă şedea tata rĕzimându-şĭ capul de braţ. Era nemişcat.

M'am uitat îndelungat în lăuntru şi îmĭ veniau fel de fel de gândurĭ sinistre şi curióse. Mi se părea — nu sciu de ce — că e mort, şi nu-mĭ puteam da sémă, cum de un mort rĕsuflă, căcĭ pe corpul lui se observa mişcarea produsă de respiraţie

O neaşteptată întorsătură s'a întîmplat dilele aceste în *dieta din Budapesta.* Firul obstrucţiunei ce se pornise în contra provisoriului vamal cu Italia, s'a rupt de-odată, în urma hotărîrei partidului koşutist de a nu mai combate acest proiect, şi guvernul a ajuns iute şi de grabă la resultatul de a vedé trecut proiectul atât în desbaterea generală, cât şi specială — ceea-ce s'a întîmplat în şedinţa de erî a dietei.

*

Din Viena sosesce scirea, că *ministrului preşedinte austriac Koerber i-a succes a-se împĕca cu Cehii.* Cabinetul austriac se va reconstrui şi se va întregi printr'un *ministru ceh* fără de portofoliu, ér de altă parte Cehii vor căpĕta însemnate concesiunî economice. Cronica însĕ nu spune, că în schimb, ce vor da Cehii.

Ministrul preşedinte Koerber a fost alaltăerî în audienţă la Majestatea Sa monarchul în Gödöllö, ca sĕ-i raporteze despre împăcarea cu Cehii.

Décă scirile aceste sunt adevĕrate, nóua întorsătură va avé o mare influenţă asupra proiectului pactului austro-ungar şi va influinţa mult şi asupra situaţiunei politice ungare, întru cât proiectele pactului s'ar puté desbate şi vota în „Reichsrath“ şi astfel s'ar înlătura o mare piedecă din calea activităţii şi în dieta ungară.

Partidele germane din Austria cer şi ele, ca sĕ fie numit un ministru german fără portofoliu, căcî la din contră ele vor pune piedecî lucrărei guvernului în „Reichsrath“.

Partid politic şi coterie.

Sub acest titlu un membru fruntaş credincios partidului nostru naţional ne scrie următórele:

Timişóra, 25 Oct. n. 1904.

Pe cât de mare este în praxă deosebirea între un partid politic şi între o coterie séu clică, pe atât de mică este deosebirea în definiţia lor technică. Şi una şi alta se compune prin asocierea mai multor individĭ, numĕrul acestora nu importă. Dér pe când partidul politic representă un *principiu*, un program bine precugetat şi stabilit, prin care tinde la un folos general al totalităţii, coteria séu clica are scopul de a vêna interese şi favorurî materiale particulare, egoistice ale membrilor sĕi.

Aderenţii partidului politic au ca lege supremă în acţiunea lor principiul, programul şi disciplina de carî nu se lapĕdă odată cu capul. Ei prefer asuprirea, persecuţia, degradarea, chiar mórtea trupéscă, însĕ în viéţă nu desertéză din partid, nicî se abat de la principiile séu programul lor.

Citez, ca esemplu la asta, activitatea şi viaţa fericitului Avram Iancu. După ce a luptat, în anii 1848/1849, pentru drepturî naţionale pe séma naţiunei române, n'a primit remuneraţiunile, nicî decoraţiile carî, cum se scie, s'au conferit persónei sale.

Aderenţii coteriilor din contră: nu vreau nicî sĕ audă de disciplină, adecă de frêu, cu atât mai puţin de vre-o eventuală abnegaţiune. Pentru dênşii fie-care an, lună, ba măcar şi numai o di de aşteptare şi de răbdare, care ar trece în vieţă-le fără d'aşĭ sătura poftele, ambiţiile şi grandomaniile, este „inerţie“, „amorţélă“, „neactivitate“!

Decĭ, ca sĕ-şĭ ascundă adevĕratul nume şi adevĕrata lor chiemare, îşĭ dau nume strĕin, abună-óră numirea de „activist“, care pare a suna mai bine la urechie.

„Activiştii“ nu s'au adunat şi nu s'au întrunit nicî unde în ţéră ca trimişĭ de poporul român şi în numele acestuia; nu s'au constituit nicî când, nicî unde în partid organisat în regulă şi cum se cade, dér ei totuşĭ şĭ-au luat un nume de partid politic de sine stătător, şi au luat, d'odată, lumea în cap, cutrieră ţéra de la o lature până la alta, vestind că ei, „activiştii“, n'au de gând nicî mai mult, nicî mai puţin, decât a scóte politica de stat a stăpânirei de adĭ din ţîţînĭ.

Ei, 2—3 la numĕr, séu chiar 50 de ar fi, vor birui pe cei 400 de deputaţĭ de alte neamurĭ, de alte principii, îi vor arunca drept în vêltórea Dunării cu palat cu tot şi — vor ferici odată şi bine poporul românesc!

Şi vor sĕ-l fericéscă fără nicî un program politic, fără nicî o organisaţie, fără nicî o disciplină de partid.

Ei bine, nu sciu ce vor dice cei din *Sasca*, carî au audit acestea, dér mie 'mĭ vine sĕ cred, că nu le crede nimenĭ.

S'au sfătuit drăguţii noştri, în Timişóra, în luna trecută, şi au plecat spre *Sasca*, adecă „prin Bănat“, cu mândra lor „activitate“, ca sĕ fericéscă şi pe Bănăţenĭ, precum au fericit pe „Ciubĕrarii“ din Dobra — vorba unui activist — şi pe cei din Nădlac, Pecîca.

Şi nicĭ n'au ajuns bine în Sasca, şi au şi învins cu „activitatea“ lor. *Vlad* om mare, maistor*) *Birăuţiu* om mare, popa N. N. om mare, dascălul N. N. om mare, apoi „nărodule“, ce mai vréi?

Maistor Birăuţiu a credut, ba crede şi adĭ morţiş, că décă din culegĕtor de litere a putut deveni *redactor*, de ce sĕ nu pótă el ajunge din factor de tipografie — factor politic.

S'a sufulcat decĭ la oratorie şi nu numai că a imitat, ci a întrecut pe Vincenţiu Babeşiŭ (!), preamărind pe d-l doctor Vlad.

Vlad a lăudat pe maistorul Birăuţiu, preoţii, poporul, dascălii au ascultat, s'au însufleţit şi étă „activitatea“ a încolţit, în Sasca!

Şi d'aci înainte, o sĕ prindă, miră-te, chiar şi rădĕcinĭ. Căcĭ tóte întîmpinările, tóte vorbirile, tóte toastele, banchetele, se vor tipări în tipografia lui maistor Birăuţiu, şi se vor vinde poporului numai pe câte doi banĭ! Eftin de tot!

Semn rĕu! Orĭ că scrierile nu valoréză mai mult ca doi banĭ, orĭ că specula maistorului cu tipografia îşĭ scóte ghiarele prin sacul „activităţii“. Numai una din două, „*tertium non datur*“.

Şi nu mai rĕmâne nimic de dorit, decât una! „Activiştii“ din cercul Sasca sĕ cumpere acele foi volante, dér cu ridicata. Nu cu sutele, nicĭ cu miile, ci milióne de esemplare sĕ cumpere pe câte doi banĭ, căcĭ numai miliónele de banĭ dau sutişóre şi miişóre de coróne!

Şi acum, spre încheiare, vin sĕ mĕ esplic, de ce mĭ-am început acéstă epistolă cu accentuarea deosebirei între partid politic şi între cotorie séu clică.

Pentru-că eu doresc, din inimă curată, ca pleiada „activistă“ sĕ nu apară cumva ca coterie séu clică politică în ochii lumei strĕine, orĭ chiar în ochii poporului român din cercul Sasca.

Căcĭ acest pericol cam ameninţă. Când poporul din Sasca va observa că cei cu „activitatea“ se preamăresc tot mereu reciproc, şi că în céta lor nu se află decât tot ómenĭ tinerĭ cu ambiţiĭ personale, ómeni carĭ în alte limbĭ şi la alte neamurĭ au numele de „ştreberĭ“, atuncĭ mĕ tem, că „activitatea“ o s'o sfeclésca rĕu — „Somcea“ în Sasca.

O sĕ-şĭ dică cei din cercul Sasca: ómenĭ bunĭ, băgaţĭ de sémă, că politica ce tinde la nimicirea nóstră naţională numai în timpul mai nou şĭ-a luat avêntul sĕu neîndatinat până acum.

Ea numai d'atuncĭ se descarcă mai aspru asupra nóstră, de când „activiştii“ dau semne vii şi pipăibile de desbinare, de demoralisare, de desfrênare în partidul nostru naţional!

Voi sciţĭ, ómenĭ bunĭ, că „frica ţine pădurea“. Până când toţi Românii erau închiegaţĭ în partid politic şi în „pasivitate“, guvernul agresiv avea rĕcóre de neamul nostru. O are şi adĭ, dér mai puţină. Asta se vede şi se dă pe faţă prin ţipetele organelor stăpânirii, carĭ ne înjură fără nicĭ un motiv dat din partea nóstră şi carĭ nu mai încetéză cu sbierăturile lor, că ţéra este plină de „duşmanĭ“ ai patriei.

Unde sunt duşmanii şi inimicii? Doră noi suntem duşmanĭ?

Nu. Duşmanii sunt în consciinţa lor, că Românii despreţuesc politica lor, că ei nu participă de fel la ea. In frica lor proprie de urmările la carĭ vor trebui sĕ ajungă adĭ-mâne, care frică îi face adesea de tresar şi nóptea din somn.

Decĭ sĕ n'alergăm după caii verdĭ ai aşa diseĭ „activităţĭ“, căcĭ de ea stăpânirea şi organele sale nu s'a plâns niciodată, decĭ semn sigur, că nicĭ că se teme de ea.

Cu astfel de „activitate“ şi cu 2—3 séu şi cu 50 „activiştĭ“, guvernul şi stăpânirea — iute o va găta.

---

*) Numirea de maistor séu măestru nu e justificată, căcĭ d-l Birăuţiu este de profesiune culegĕtor de litere, resp. „factor“ în tipografia sa. — Cor.

Apoi îmĭ trecu prin minte, că mâna lui cea tare acuma e de carton şi nu póte sĕ lovéscă cu ea.

Cine scie cât timp aş fi tot pândit aşa la gaura cheii, décă nu m'ar fi atins érăşĭ mâna mamei.

Eu mi-am scos căciula, i-am sărutat mâna şi am eşit.

Era o di de sâmbătă. Pe stradă era ca de obiceiŭ; fie-care îşĭ umbla după treburile sale. Ţĕranii îşĭ aducea mărfurile lor la piaţă, neguţătorii se uitau în sacĭ şi pipăiau mieii. Pandurul Novac striga cât îl lua gura, dând ordine care car unde sĕ stee. Toboşarul Sreten umbla cu toba în oraş şi cetia un ordin prin care se opriau ómenii a-şĭ lăsa porcii sĕ umble pe uliţe. Trifko aducea un miel fript şi striga: „Hai la mielu cald!“, ér Iosif betivanul mătăhăia pe lângă un gard.

„De ce n'aţĭ deschis astădĭ dughiana?“ mĕ întrebă cojocarul Ignatie trecênd pe lângă noi.

„Nu sciu“ rĕspund eu.

„Póte e beteag tatăl tĕu?“

„Nu“.

„Orĭ o fi plecat de-acasă?

„Da, s'a dus la sate“ am rĕspuns eu şi am intrat fuga în curte.

Nu trecu mult şi doi colegĭ de şcólă veniră trimişĭ de asprul învĕţător, sĕ vadă de ce nu m'am dus la şcólă? Abia acum îmĭ veni în minte că ar fi trebuit sĕ merg la şcólă! Luai cărţile subsuóră şi o bucată de pâne în buzunar. Mama a dis băieţilor, că n'am putut sĕ merg mai curând şi se rógă de domnul învĕţător sĕ nu fie supărat.

Ce s'a întâmplat acasă în timpul cât eu eram la şcólă, nu sciu. Am găsit totul aşa, cum lăsasem. Mama şi sora şedeau cu mânile în pólă. N'au gătit nimic de mâncare în acea di. Umblau în vîrful degetelor când treceau pe lângă odaia cea mare — totul era aşa ca şi diminéţa — şi oftau întocmai ca şi când a murit unchiul. Georgel legase ceva în curte de códa mâţei şi se veselea de săriturile ei. Servitorii cusiau sumane în odaia lor. Stoian se culcase pe o căpiţă de fên şi horcăia ca la medul nopţii. Tata stetea tot aşa ca şi diminéţă şi nu se mişca de loc. Blana îĭ era aruncată pe umerĭ şi chimirul se ridica şi se lăsa în jos sub respiraţia lui adâncă. Când trăgea clopotul de vecernie, durmia încă. Sórele asfinţia şi în sufletele nóstre se sălăşluia de asemenea întunerecul. Nu era nădejde de a scăpa de acéstă miserie insuportabilă.

Eu şedeam pe pragul uşei şi ţineam în mână o carte. La feréstră zăriam faţa scofâlcită a mamei, rĕzimată de mâna-i subţire. Urechile îmĭ vâjăiau şi nu puteam sĕ gândesc nimica. De odată se audi scârţăitul unei uşĭ. Mama dispăru de la feréstră şi eu tresării, căcĭ era uşa de la odaia cea mare. Tata se ivi în prag. Căciula îĭ era cam într'o ureche şi de sub ea eşia pĕrul vîlvoiu pe fruntea-i lată. Musteţele îĭ erau atârnate în jos, tata îmbĕtrâuise mult. Dér ochii lui! Nicĭ nu sĕmĕna cu cei de altă dată. Erau întraţĭ în cap şi lipsiţĭ de strălucirea lor. Cu pleópele pe jumĕtate închise, tata îşĭ rotia încet ochii obosiţĭ încóce şi încolo, fără sĕ se uite anume la ceva. In trăsăturile lui se vedea o espresiune de tristeţă şi milă, care nu o avuse mai nainte. Aşa o înfăţişare avea fie iertatul unchiu, în momentul când a cerut sĕ vie preotul sĕ se spovedéscă.

Tata păşi înainte de-alungul coridorului, deschise uşa odăii nóstre şi îşĭ vîrî capul pe ea, dér îl retrase érăşĭ repede. Inchise uşa şi apoi eşi pe stradă, îndreptându-se spre casa cumĕtrului Ilie.

Toma, fiul cumĕtrului mi-a povestit mai târdiu, că tata şi cu tatăl-seu s'au încuiat amândoi în odaie şi au vorbit împreună încet, sĕ nu-i audă nimeni. Pe urmă au adus hârtie şi cernélă, au scris ceva şi au pus pecetea. Ce-a fost asta, nimeni nu scia şi nicĭ nu va sci vr'odată.

Cătră órele nouĕ şi jumĕtate noi copiiĭ eram în pat, numai mama şedea cu mânile în pólă şi se uita cu ochii bleojdiţĭ la flacăra lumînării. Când a audit portiţa deschidêndu-se, stinse în grabă lumînarea şi se vîrî în pat.

Mie îmĭ bătea inima sub plapomă ca un ciocănel. Uşa se deschise şi intră tata. Se desbrăcă repede şi se culcă. Audiam cum se svârcolesce în pat. In sfârşit am adormit.

Nu sciu cât timp voiŭ fi dormit, destul că deodată mĕ trezesc simţind ceva umed pe frunte. Imĭ deschid ochii pe jumĕtate. Luna lumina pe feréstră şi radele ei cădeau pe obrazul mamei, care durmia. Arăta ca o bolnavă de mórte, cu ochii închişĭ şi peptul i-se agita în nelinişte.

Tata stetea la patul ei şi se uita la dânsa necontenit. După câtva timp veni la patul nostru. Se uită la noi, cei doi băieţĭ, şi apoi la soru mea. „Dorm!“ şopti el. Dér par-că s'a speriat de propriul şoptit şi rĕmase ca stâlpit în loc. A stat el o tónă aşa şi am zărit cum îşĭ întorcea ochii umedi când la mama, când la noi. Eu însĕ nu mĕ mişcam.

Acum se îndreptă în vârful degetelor spre poliţă, luà de-acolo pistolul ţintuit cu argint şi îl vîrî în buzunar, apoi puse căciula în cap şi eşi din odaie.

Abia închise însĕ uşa, mama se ridică în pat. După dânsa se sculă şi sora. Ca nisce iezme! Mama se coborî repede dér cu precauţiune din pat şi se apropià de uşă. Soru-mea după dânsa, mama însĕ o trimise înapoi la patul nostru.

Eu sării de asemenea din pat şi mĕ repedii la uşă; soru-mea mĕ apucă de mână vrênd sĕ mĕ oprésca, eu însĕ m'am smâncit şi m'am luat după mama. M'am

Ajutóre pentru incendiaţi.

Pentru Românii nenorociţi prin incendiu din comunele Câmpenĭ, (Munţii apusenĭ), Ostrovul-mare (Hunedóra), Sotelec (Solnoc-Dăbâca) şi Mădăraş (Sătmar) — au mai întrat la Redacţiunea ḑiarului nostru următórele sume:

Din **Ploeştĭ** de la d-l Ioan G. *Stroescu* pentru incendiaţii din Câmpenĭ *50 cor.*

Din **Vidraseŭ** de la d-l *Ioan Oros Rusu*, jude în pensiune pentru incendiaţii din Câmpenĭ *5 cor.*

Din **Apşa-de-jos** de la d-l Emiliu *Huban* preot gr. cat. 5 cor. pentru incedianţii din Câmpenĭ şi 5 cor. pentru cei din Madaraş, la olaltă *10 cor.*

Din **Boos** de la d-l Ioan *Butnar*, proprietar pentru incendiaţii din Câmpenĭ *4 cor.*

Din **Bacifalu** de la d-l Alexi *Băncilă* pentru incendiaţii din Câmpenĭ *2 cor.*

La olaltă *71 cor.*

Transport din Nr. dela 1 (14) Oct. *1667 cor. 53 banĭ.*

Suma totală: *1738 cor. 53 banĭ.*

Deputaţiĭ saşĭ şi proiectul lui Berzeviczy.

Deputaţiĭ saşĭ au ţinut Duminecă o conferenţă, spre a lua o hotărîre în privinţa atitudinei ce o vor observa faţă cu proiectul lui Berzeviczy. In conferenţă s'a hotărît a presenta ministrului preşedinte gravaminele Saşilor. Lunĭ s'au dus deputaţiĭ saşĭ la ministrul preşedinte spre a comunica contelui Tisza, că nu pot primi proiectul lui Berzeviczy şi că au de gând a-şĭ motiva refusul atât în clubul liberal, cât şi în camera deputaţilor. Impreună cu deputaţiĭ saşĭ a fost la contele Tisza şi un deputat maghiar, baronul *Petrichevich*, deputatul Sebeşului-săsesc, ceea-ce a produs o plăcută impresiune la Saşĭ.

La vorbirea deputatului sas *Melzer*, a rĕspuns contele Tisza, spunênd, că ia la cunoscinţă declaraţiile deputaţilor saşĭ, înse nu póte sĕ se pronunţe în meritul lucrului, fiind-că afacerea se ţine de ministrul instrucţiunei publice.

Deputaţiĭ saşĭ au publicat în tóte foile următórea declaraţiune:

„Cei 14 deputaţĭ saşĭ din dieta ungară au hotărît în unanimitate, de a respinge proiectul de lege referitor la instrucţia primară, presentat de guvern şi care *involvă o violare a legii de naţionalitate de la 1868, o restrîngere a autonomiei bisericeĭ evang. săsescĭ şi primejduirea existenţeĭ şcólelor primare săsescĭ, şi a-şĭ motiva acéstă respingere la locul sĕu* cu de-amĕnunt şi energic. Alte hotărîrĭ în stadiul actual al pertractărilor socot că ar fi prematare şi îşĭ reservă şie-şĭ şi acelora în faţa cărora au sĕ dea sémă despre atitudinea lor politică, de a aduce asemenea decesiunĭ la timpul necesar“.

Diarele săsescĭ, în frunte cu „S. D. T.“ din Sibiiu sunt fórte iritate din causa acestui proiect, menit a-le distruge isvorul lor cultural de sute de anĭ şi combat în articole violente proiectul lui Berzeviczy.

Se raporteză între altele, că Tisza ar fi primit cu multă afabilitate pe deputaţiĭ saşĭ şi şĭ-ar fi esprimat mulţumirea pentru declaraţia lor sinceră. Tisza ar fi declarat, că nicĭ prin gând nu-i trece nicĭ luĭ, nicĭ unui alt membru al guvernului, a distruge şcólele săsescĭ. La desbaterea proiectului, deputaţiĭ saşĭ vor fi liberĭ a combate preiectul, fără sĕ fie obligaţĭ a se ţiné de disciplina partidului guvernamental. Va sĕ ḑică deputaţiĭ saşĭ, carĭ nu de mult au întrat în acest partid, vor puté sĕ rĕmână şi pe mai departe în el, cu tóte că vor respinge proiectul.

Situaţia acestor deputaţĭ în tot casul este fórte precară, când trebue sĕ fie în acelaşĭ timp şi prietenĭ şi adversarĭ ai partidului lui Tisza.

Condamnarea lui Veszelowsky.

La alegerile din 1901 deputatul slovac Francisc Veszelovsky a ţinut alegĕtorilor din Aszód şi celor din Korlát-kö nisce cuvêntărĭ, pentru carĭ a fost dat în judecată, înse tribunalul din Nitra l'a achitat. Tabla (curtea de apel) din Pojun l'a găsit vinovat şi l'a condamnat la 1 an închisóre de stat. Acéstă pedépsă a fost întărită alaltăerĭ şi de Curia (curtea de cassaţie) din Budapesta. Reproducem după „Egyetértés“ cuvintele lui Veselovszky pe carĭ se ḑice, că le-ar fi rostit, sĕvĕrşind prin ele „aţîţare contra unităţiĭ statului, contra legilor maghiare şi contra naţionalităţiĭ maghiare“.

„M. Sa împĕratul—ar fi ḑis V. la Aszód — a poruncit sĕ se facă alegerĭ curate. Poporul slovac este asuprit în Ungaria. El n'are alt drept, de cât sĕ plătéscă dărĭ, ér legile carĭ sunt în favorul vostru nu se esecută. Numai pe acelea le esecută, prin carĭ vĕ despoie. Cerem ca limba slovacă sĕ fie obligatóre în şcólele secundare (gimnasiĭ) şi la esamenul de maturitate. Deregĕtoriĭ sĕ fie obligaţĭ a depune esamen şi ei din limba slovacă, cum e şi în Austria, Moravia şi Boemia“.

Ér în Korlátkö ar fi ḑis:

„Bunul şi bĕtrânul nostru împĕrat a poruncit sĕ fie alegerĭ curate. Décă mĕ alegeţĭ, voiŭ pretinde se se şteargă căsătoria civilă şi sĕ ni-se dea îndĕrĕt şcólele închise. Noi am fost pe acest pĕmĕnt înainte de a fi venit Maghiariĭ. N'avem alte drepturĭ, afară de a plăti dărĭ“.

Conflictul anglo-rus.

Intre Anglia şi Rusia a isbucnit pe neaşteptate un conflict serios. Tocmai aḑi sĕptĕmână, flotă rusă din marea Baltică a ajuns, în drumul ei spre Extremul-Orient, în marea de nord şi aprópe de portul englez *Hull* a atacat, fără de veste cu ghiulele de tun, flotila de pescarĭ englesĭ, care se compunea din vre-o sută de vase. Incidentul s'a întîmplat nóptea. Timp de 20 minute Ruşii au descărcat glónţe asupra flotiliei englese, au ucis un căpitan şi doi matrosĭ şi au rĕnit pe mulţĭ alţiĭ; un vapor fù scufundat, ér alte câte-va stricate.

Atacul acesta a produs în tótă Anglia o mare iritaţiune şi ḑiarele au început sĕ scrie cu multă înverşunare în contra Rusiei, cerênd satisfacţia cea mai desăvîrşită.

Nimenĭ nu-şĭ póte da exact sémă cum o escadră atât de puternică s'a năpustit asupra unei biete flotile de pescarĭ şi a bombardat'o timp de 20 minute. Uniĭ spun, că ofiţerii ruşĭ ar fi fost beţĭ, alţiĭ ḑic, că incidentul a provenit din téma Ruşilor de a fi atacaţĭ în largul mării, căcĭ se vestise 'nainte, că Japonesii ar vré sĕ facă atentate asupra escadrei rusescĭ deja în apele europene. După una din versiunĭ, flotila englesă bine luminată privea la escadra rusă şi îĭ număra vasele şi le studia, ceea-ce n'a putut conveni comandantului escadrei ruse, care a ordonat bombardarea. E curios apoi, că flotila englesă n'a dat semnal, că se retrage şi n'a dat a înţelege escadrei, că e o flotilă inofensivă de pescarĭ.

Destul, că un mare conflict a isbucnit între Anglia şi Rusia. Guvernul englez a trimis o notă de protestare la Petersburg, în care a cerut satisfacţie de la Rusia, între altele: scuze formale pentru actul de violenţă contra unor supuşĭ englesĭ, şi deplină despăgubire pentru victime. Nota cere tot-odată deschiderea unei anchete cu condiţiunea de a-se garanta, că resultatul anchetei va fi urmat de mĕsurile necesare.

Dupa scirile mai noue *Ţarul* Rusiei a adresat regelui Eduard al Angliei o telegramă, în care îşĭ esprimă adêncĭ regrete pentru incidentul din Hull, pe care Ţarul îl atribue *unei greşelĭ*.

Prin acésta înse conflictul nu s'a aplanat. Pentru-ca sĕ fie gata la orĭ-ce eventualitate, Anglia face pregătirĭ seriose. Admiralitatea englesă a ordonat mobilisarea a 25,000 marinarĭ din reservă, ér flotei englese din Mediterană i-s'a dat ordin, ca sĕ mérgă la Gibraltar. Flotele englese din tóte părţile lumii au primit de asemenea ordin sĕ stea gata. Pregătirile acestea le face Anglia, ca sĕ dea Rusiei o dovadă neîndoiósă, că aştéptă satisfacţiunea cea mai completă.

Telegrame din Londra cu data de 27 Octomvrie spun chiar, că Anglia s'ar pregăti de rĕsboiŭ (?) Guvernul rusesc şovăesce a pedepsi pe ofiţerii ruşĭ vinovaţĭ de atacul din Hull şi n'ar vré sĕ dea garanţii, că incidentul acesta nu se va mai repeta. Pe ḑiua de erĭ guvernul engles a fixat terminul de rĕspuns. La cas că Rusia nu va rĕspunde mulţumitor, Anglia ar reţiné flota rusă din Baltica în drumul ei spre Extremul-Orient.

Flota rusă a ajuns deja alaltăerĭ la *Vigo* (port spaniol). Comandantul portului din Vigo s'a dus pe vasul admiralităţii ruse, făcênd declaraţia, că guvernul spaniol interḑice vaselor rusescĭ de a încărca provisiunĭ. Admiralul a rĕspuns, că deórece câte-va din vasele sale au fost avariate, s'au despărţit de partea cealaltă a escadrei. In contra oprirei înse, nisce vapóre germane încărcate cu cărbunĭ au acostat lângă cuirasatele rusescĭ. Intervenind din nou comandantul portului, ca sĕ nu se violeze neutralitatea, admiralul rus *Rosdestwensky* a declarat pe cuvêntul sĕu de onóre, că nu se va aprovisiona cu cărbunĭ în apele spaniole. El a pretins înse, ca fie-care vas sĕ încarce câte 400 tone, ca sĕ pótă ajunge până la Tanger.

Rĕsboiul ruso-japones.

Pe câmpul de rĕsboiŭ din Manciuria nu s'a întêmplat în ḑilele din urmă nimic mai însemnat. Armatele inimice, nedespărţite de cât de abia 500 de paşĭ, îşĭ stau aḑĭ faţă în faţă. De la satul *Sahopu*, care se află acum în mânile Ruşilor, linia de luptă se întinde dinspre apus de-alungul fluviului Hun, ér spre rĕsărit până la pasul Kantulin, — 30 chilom. de la Sahopu. Prin urmare o parte a

---

tîrît de-alungul gardului până la fântână şi m'am ciunchit acolo după colac.

Era o nópte din cele mai frumóse. Cerul era senin şi luna revĕrsa o lumină argintie. O bóre uşóră sufla. Altfel nu era nicĭ o mişcare în natură. Acum zării pe tata, că se uită pe ferêstra slugilor şi apoi se duce mai departe până la şură. Aicĭ scóse pistolul.

In clipita aceea mama rĕsări lângă dânsul.

Tata era sdrobit. S'a ingălbenit şi s'a uitat aiurit la mama: „Mitar, dragul meu, stăpânul meu, ce ai de gând?“ ḑise ea.

Tata tresări. Se uită trist la dânsa apoi rĕspunse cu glas stins: „Du-te Mariţo! Lasă-mĕ! Eu sunt pierdut!“

„Cum sĕ fii pierdut, dragul meu? Dumneḑeu nu te va lăsa! Ce fel de vorbe-s aste?“

„Am pierdut în cărţĭ totul“ ḑise tata şi îşĭ ridică braţele în sus.

„Şi décă ai pierdut! Nu tu ai fost câştigat, ce ai pierdut?“

Tata se dedu un pas îndĕrăt şi se uita uimit la mama.

„Dér tot! tot!“ ḑise el.

„Ei, şi?“

„Am pierdut şi calul!“

„Era o mârţógă bĕtrână!“

„Şi pĕmêntul!“

„Tot nu era roditor!“

Se apropiă de dânsa şi i se uită în ochi.

Mama stetea ca o icónă.

„Am pierdut şi casa“ continuă tata.

„Nu face nimica. Numai tu sĕ fi sănătos!“

„Mariţa!“

„Mitar!“

„Ce ḑicĭ tu Mariţo?“

„Eu ḑic, că Dumneḑeu sĕ te ţină pe tine şi copiiĭ noştri. Nu casa şi pĕmêntul ne-au hrănit pe noi, ci tu! N'o sĕ perim de fóme, cât timp vei fi tu cu noi!“

Tata şovăi şi se rezimă de umărul mamei.

„Mariţa“, ḑise el, tu...?“ Apoi începu sĕ plângă cu sughiţ şi îşĭ acoperi ochii cu mâneca. Ea îl prinse de mână.

„Când ne-am căsătorit, n'aveam nimica, afară de o plapomă, o ólă şi o covată şi astăḑĭ avem o casă plină“.

Vedeam pe sub mâneca tatii, curgênd picăturĭ de lacrămĭ, carĭ străluceau în lumina lunei.

„Ai uitat cutia mea cu galbenii economisiţĭ şi puşĭ la o parte?“ continuă mama.

„Bine ḑicĭ. E plină“ rĕspunse tata cu voce înduioşată şi îşĭ lăsă braţul în jos.

„Şi de ce sĕ stea acolo de geaba? Ce sĕ ţinem în casă un capital mort? Ia galbenii şi îĭ bagă în negoţ“.

„Aşa sĕ facem! Sĕ-i băgăm în cereale“.

„Apoi ce credĭ tu? Dór nu suntem încă bĕtrânĭ. Şi slavă Domnului suntem sănătoşĭ, şi copiiĭ ne sunt de ţasemenea sănătoşĭ. Ne vom ruga lui Dumneḑeu şi vom lucra“.

„Ca ómeni cinstiţĭ!“

„Tu nu eşti tândală ca mulţĭ alţiĭ. Eu nu schimb cele două mânĭ ale tale pe tot capitalul lui Paranos, nicĭ chiar de ar fi de două orĭ cât este!“

„Sĕ ne zidim din nou căsnicia!“

„Ne vom îndrepta copiiĭ pe calea cea bună!“ ḑise mama.

„Sĕ nu mĕ blesteme după mórte!...“ Dómne! De când nu i-am vĕḑut!“

„Haide şi îĭ veḑi!“ respunse mama şi îl luă de mână şi îl ducea ca pe un copil.

Din trei săriturĭ am ajuns uşa şi m'am vîrît în pat. „Culcă-te“ ḑiseiŭ cătră sorumea şi trăsăiŭ plapoma peste cap.

In clipita aceea întrară şi părinţii în odaie, ér clopotul suna de utrenie. Şi sunetul clopotului se legăna melodios în văzduh făcênd sĕ tresară sufletele creştine. Intocmai cum talazurile apei atrag o rămurea uscată, aşa atrage şi sunetul clopotului pe om şi îĭ frânge cătuşile trufiei, ér sufletul obidat vorbesce cu ceriul.

„Fiule scólă-te!“ ḑise tata. „Sĕ mergem la utrenie!“

* * *

Anul trecut, umblând prin Belgrad, am vĕḑut în Topcider pe Petru Zelenbac în costum de puşcăriaş: — Sfârima pietri.

Oniţă.

Ruşilor stau spre sud de Saho. Japonesiĭ le stau faţă 'n faţă.

O scire telegrafică din Mukden anunţă, că trupele sufer mult din causa frigului. Regiunea Mukdenului e pustiită pe o distanţă de 30 verste spre sud de Mukden. Toţĭ locuitoriĭ s'au refugiat. Bunăstarea de odinióră a dispărut. Nenumĕrate case au fost prefăcute în cenuşă. In Mukden sosesc sute de familiĭ, carĭ n'au ce mânca.

Ţarul Rusiei a numit pe *Kuropatkin comandant suprem al trupelor din Manciuria.*

Amiralul *Alexiew* a dat un ordin de ḑi cătră trupe, în care le aduce la cunoscinţă, că a fost dispensat de obligamentele de comandant suprem şi la acest post a fost numit *Kuropatkin.* Alexiew rĕmâne însĕ în postul sĕu de locţiitor al Manciuriei.

Despre *Port-Arthur* nu se aude nimic nou. O telegramă din Petersburg asigură, că garnisóna ruséscă de acolo numĕră încă cel puţin 20—25,000 ómenĭ. La începutul asediului erau 34,000. Garnisóna are încă provisiunĭ şi muniţiunĭ suficiente, aşa încât ea se póte susţiné mult timp.

SCIRILE DILEI.

— 15 (28) Octomvrie.

† Nicolae de Şuştai. Erĭ, Joi pe la órele 12, o scire tristă s'a rĕspândit în oraş, care spunea că simpaticul bărbat Nicolae de Şuştai, preşedinte de tribunal în pensiune, care în timpul verei adesea se vedea pe promenăḑile Braşovului într'un jilţ cu rotiţe de care îl ţintuise paralisia de aprópe un sfert de secol, s'a mutat dintre cei vii punêndu-şĭ singur capĕt vieţii. *Şuştai* se vede că ne mai putênd suporta crudele suferinţe, într'un moment de surescitaţie a descărcat glonţul ucigaş în tîmpla dréptă. Pe la órele $11^{1}/_{2}$ el şĭ-a trimis servitorul la d-l notar public Petru *Nemeş* (séu substitutul d-sale) cu o scrisóre de următorul conţinut:

„Te rog vino şi ia inventarul averei mele şi primesce administrarea ei. Cheile de la cassa de fier sunt în buzunarul pantalonilor. Adio!“

Pe când s'a dus d-l Nemeş la locuinţa lui Şuştai, str. sf. Ioan nr. 9, acesta se împuşcase cu un revolver de 5 mm. în tîmplă şi se afla fără simţirĭ, în agonie. Şuştai a fost transportat la spital, unde s'au făcut încercărĭ de a-se extrage glonţul, însĕ fără succes. La $3^{1}/_{2}$ óre şĭ-a dat sufletul. Substitutul d-lui Nemeş d-l Victor *Pop* în cursul órelor de după amiaḑĭ, în preşenţa martorilor d-l Petru *Pop*, jude în pens. şi I. *Sàbădeanu*, a luat inventarul şi a sigilat locuinţa, lăsând liberă numai o odaie, antreul şi bucătăria, unde sĕ stea menagera, şi ea greu bolnavă, şi servitorii. Rĕposatul a lăsat o avere considerabilă de vr'o 60.000 coróne. Casul acesta trist a provocat sensaţie durerósă în Braşov. Şuştai este ultimul preşedinte de tribunal român în Ardeal dintre cei-ce mai erau în viéţă. — După cum suntem informaţĭ şĭ-a lăsat întrégа avere bisericei sf. Adormirĭ din Cetatea Braşovului pentru a-se crea fondurĭ de stipendii. — Fie-i ţĕrîna uşóră!

Inspector general al cavaleriei austro-ungare a fost numit *Archiducele Otto.*

Distincţiune. D-l medic colonel (Oberstabsarzt I kl.) Dr. Ioan *Popp*, care timp de $4^{1}/_{2}$ anĭ a fost medic şef al garnisónei şi comandant al spitalului militar din Braşov, după cum cetim în numĕrul cel mai nou al monitorului óstei (Verordnungsblatt), la propria sa cerere a fost trecut la pensie cu domiciliul în Sibiiu. Cu acéstă ocasiune a fost distins de Maiestatea Sa pentru îndelungatele şi eminentele sale servicii cu esprimarea mulţămirei prea-înalte (Medalia de merite militară séu signum laudis). D-l Dr. Popp a fost distins deja pentru meritele sale încă la 1891 cu crucea de aur cu corónă.

Indepărtarea d-lui Dr. Popp din Braşov, unde şĭ-a câştigat stima şi iubirea tuturor, cu deosebire însĕ a societăţii române, este mult regretată. Urăm distinsului bărbat sé se bucure anĭ îndelungaţĭ în deplină sănĕtate de odihna binemeritată împreună cu st. d-sala familie.

Aniversare de 80 anĭ. In ḑiua de 23 Octomvrie d-l Ioan *Oros-Rusu*, jude r. în pensiune şi proprietar în Vidrasĕu şĭ a serbat în cerc familiar jubileul de 80 anĭ al nascerii sale. Dintre membrii familiei erau de faţă d-l George *Pop*, director de finanţe cu soţia sa ca cumnaţĭ, d-l Mihaiŭ *Cirlea* cu soţia sa ca ginere, d-l căpitan Gregore *Pop* din Bucurescĭ. Adresăm şi din parte-ne felicitările nóstre vrednicului bărbat.

Decisiunea în procesul şcólelor catolice din România. In „Monitorul Oficial“ a apărut ḑilele acestea decisiunea ministrului Haret în cestiunea procesului şcólelor catolice, care dispune *retragerea autorisaţiunii* dată celor trei superióre ale şcólelor din Bucurescĭ, Galaţĭ şi Iaşĭ şi a întregului personal didactic al acestor şcolĭ. Până la 10 Dec. v. aceste institute vor puté funcţiona în mod provisoric, după acest termin nu va mai puté funcţiona nicĭ un institut, décă nu va fi depus la minister tóte actele şi documentele cerute de regulament. Autorisarea de a funcţiona se va da numai acelor institute, carĭ vor împlini condiţiunile cerute de regulamentul şcólelor private de la 4 Iulie 1896. Decisiunea mai *interḑice pentru totdéuna* funcţionarea în învĕţămêntul privat celor 3 superióre din Bucurescĭ, Galaţĭ şi Iaşĭ şi maicei Maria Teuphane.

In legătură cu acésta ḑiarul oficios „Independance Roumaine“ anunţă, că ministrul Haret va presenta în sesiunea viitóre a camerei române un proiect de lege cu privire la *şcólele particulare din România.*

Jubileul primarului din Viena. Primarul Dr. *Lueger* din Viena şĭ-a serbat Dumineca trecută aniversarea a 60-a a nascerii sale în mijlocul unor ovaţiunĭ entusiaste ale cetăţenilor. Amicii şi aderenţii lui au adunat prin subscripţie suma de 350.000 coróne, pe care Lueger a depus-o ca fundaţiune pentru meseriaşĭ. Popularul primar a primit sute de cadourĭ preţióse (o tabatieră de piele de antilopă împodobită cu bordurĭ de aur şi 60 briliante) şi mii de felicitărĭ, între carĭ una căldurósă de la archiducele Ferdinand şi soţia sa.— Evreo-socialiştii s'au încercat sĕ tulbure frumósa serbare, însĕ n'au isbutit.

Din St. Louis primesce ḑiarul „Conservatorul“ o scrisóre, în care se vorbesce şi despre o mică esposiţiune aranjată de d-na Emilia *Cordoneanu* din Bucurescĭ cu privire la *modul de educaţiune „al micilor Românĭ de pe malul Dâmboviţei“*. In acéstă scrisóre se ḑice între altele următórele:

„D-l Zolnay (odinióră elev al Şcólei de Bele-Arte din Bucurescĭ, acum profesor la Academia de Bele-Arte şi la Universitatea din St. Louis, şef al lucrărilor de sculptură la Exposiţiune, sub-director al Museului etc.) fiind un vechiŭ prietin al familiei Cordoneanu, se însărcinase sĕ aranjeze acéstă exposiţie, nu numai ca un act de amiciţie, dér încă ca o cestiune de mândrie de a-şĭ vedé ţéra representată într'un mod distins, deşi pe o scară mică de altmintrelea, lucru destul de greu în faţa unor ţĕrĭ, ca Germania, Franţa, Englitera etc., carĭ au cheltuit câte 3—4 sute de mii de lei numai în secţiunea didactică. In sfîrşit acéstă exposiţie a d-nei Cordoneanu, mică cum e, face faţă tuturor cerinţelor şi e cât se póte de admirată, căcĭ e aranjată cât se póte de frumos şi artistic. Dér ceea-ce e şi mai important, este că am informaţie positivă, că la concursul internaţional, juriul a acordat d-nei Cordoneanu o medalie pentru excelenţa lucrărilor copiilor, precum şi pentru volumul d-sale didactic relativ la sistemul învĕţămêntului froebelian. De sigur România póte fi mândră de succesul acestei învĕţătóre eminente, căreia i-s'a dat un loc de onóre la acest concurs didactic al celor mai civilisate naţiuni din lume.“

Mulţămită publică. Incă din Aprile 1903 începuse a mi-se slăbi vederea, slăbirea aceea succesive s'a tot potenţat, până când în decurs de un an şi trei lunĭ se potenţase în aşa mĕsură încât devenisem cu ochiul drept aprópe orb de tot; observ că cu ochiul stâng de mult vedeam fórte rĕu şi întunecat. Ingrijat tare de atare nenorocire venită asupră-mĭ la bĕtrâneţele mele, am consultat pe unii oculiştĭ de renume şi aceia au constatat, că la ochiul drept mi-s'a făcut un fel de albeaţă numită cu termin nemţesc „grauer Star“, (cataractă), care după-ce s'a desvoltat deplin au trebuit sĕ se opereze. In atare împrejurare pătruns de dorul fierbinte de a-mĭ puté recăpăta vederea pierdută, m'am supus operaţiunei efectuite cu bun succes prin d-l Dr. *Fuss* medic oculist la spitalul civil Francisc Iosif din Sibiiu. Operaţiunea s'a făcut în sanatoriul evanghelico-augustan în Sibiiu, unde după operaţiune am trebuit sĕ rĕmân sub cura amintitului medic oculist. După-ce prin sciinţa şi dibăcia domnului medic oculist sus amintit fui fericit a-mĭ recăpăta vederea, respective lumina ochilor, care este cel mai scump organ al omului. mĕ simt dator a-mĭ esprima prin acestea şirurĭ şi pe calea plubicităţei cea mai profundă a mea mulţumită şi recunoscinţă, d-nului Dr. *Fuss*, carele în tot timpul cât am fost în sanatoriu s'a purtat faţă de mine cu deosebită prevenire şi îngrijire. Asemenea sunt dator cu recunoscinţă şi faţă cu institutul numit evanghelico-augustan, unde am fost îngrijit şi tratat cu tótă îngrijirea şi bunăvoinţa. *Blaşiŭ*, 25 Octomvrie 1904. — Ioan V. *Russu*, can. metrop.

Foc. Duminecă séra a ars în Zêrnescĭ fabrica de scândurĭ a măestrului măsar Ioan Gârniţă. Paguba este de vre-o 5000 coróne. Focul a fost pus de un rĕuvoitor necunoscut.

Distincţii românescĭ la ofiţeri austro-ungarĭ. Ultimul numĕr al Monitorului óstei „Verordnungsblatt“ din Viena publică o mulţime de permisiunĭ acordate unor generalĭ şi ofiţerĭ de artilerie şi de la arsenalul din Viena, de-a purta decoraţiunĭ românescĭ. Aşa FZM. cavaler de *Kropatschek* inspectorul general al artileriei a primit Crucea cea marea a ordinului *„Stéua României“*, feldmareşal-locotenentul *Thiele* directorul arsenalului de artilerie crucea cea mare a ordinului *„Corona României“*. Apoi urméză vr'o 4 generalĭ de brigadă, coloneĭ, locotenenţĭ coloneĭ, căpitanĭ etc. cu alte decoraţiunĭ corĕspundĕtóre gradului lor.

Militare. D-l sub-locotenent Gustav *Humiţia* a fost transferat de la reg. 62 la reg. 43. — D-l cadet aspirant de ofiţer în reservă George *Spătariu* a fost primit în serviciu activ la reg. de tren nr. 2. — Demetrie *Banciu*, oberstabsprofos la penitenciarul militar din Arad, a fost decorat pentru serviciul îndelungat şi credincios cu Crucea de argint cu corónă.

Cununii. D-şóra Marina I. *Balea* şi d-l Nicolae G. *Tampa* îşĭ vor serba cununia religiósă Duminecă la 30 Oct. în biserica Sf. Adormirĭ din Braşovul-vechiŭ.

— D-l Petru *Bărbat* notar cercual şĭ-a serbat Duminecă în 16 l. c. st. n. în Cuciulata cununia sa religiósă cu d-şóra Emilia *Sglimbea.*

Scirĭ de la Românii noştri din America. Din *Wheeling W. Va* ni-se scrie cu data de 13 Oct.: Vĕ rog a publica în preţuita d-vóstră Gazetă următórea nenorocire: Lângă Wheeling, este un alt oraş cu numele Benwood, unde sunt mai mulţĭ Românĭ carĭ lucréză prin fabricĭ. In nóptea de 7—8 Oct. st. n. Nicolae *Niciu* ţĕran din comuna Căciulata comit. Făgăraş, fiind în lucru la o fabrică de ţevĭ şi mai multe felurĭ de lucrărĭ de fer, a fost surprins de-o maşină, care ducea vagonete micĭ cu fer încărcate şi el nebăgând de sémă, a fost doborît jos şi tocat de maşină într'un mod îngrozitor. Sus numitul după câte-va óre a murit. A fost apoi transportat după legile Americane, la casa de morţĭ, unde a fost îngrijit până Duminecă după amiaḑĭ la 9 Oct. st. n. Compania cu fabrica a plătit tóte cheltuelile de înmormêntare, care au trecut peste 100 dolarĭ. Rĕposatul a fost numai de vr'o 8 lunĭ în America; el era în etate de 31 de anĭ, are mamă, nevastă şi 2 copii în Transilvania. Doresc mângăere întristatei familii. — *George Mártin.*

Din *Cleveland* ni-se scrie: Tînĕrul Constantin *Apolzan* din Sebeşul-săsesc, care acum aprópe doi anĭ de când a venit în America, lucra la societatea de Or (societate de încărcat şi descărcat pămêntul din care se pregătesce ferul). In tot decursul lucrărei dênsului, a fost fórte prompt şi sîrguincios, lucrând cu încrederea de a-şĭ ajunge scopul pentru care a venit aicĭ, — dér durere, căcĭ scopul nu şi l'a putut împlini, sórtea fatală curmându-i firul vieţii prin un cas estra-ordinar. In 8 Octomvrie pe la órele $3^{1}/_{2}$ trecênd pe sub maşina de ridicat pămêntul, din nenorocire s'a rupt sîrma care purta încărcătoriul (Bogat) de fer de la o înălţime de 7—8 metri, a căḑut cu o greutate de 2—3000 chilgr. drept în capul nefericitului, care din întêmplare înainta pe sub el şi la moment l'a lipsit de viéţă, sfărîmându-i trupul încât nu mai putea fi cunoscut cine a fost. Rĕmăşiţele pămêntescĭ s'au depus spre vecĭnică odihnă Lunĭ în 10 Octomvrie în City cimiter, luând parte la acest dureros act o mulţime de Românĭ aflătorĭ în Cleveland. Il deplâng vĕduva Maria Apolzan şi fratele Ilie Apolzan, dér mai mult îl va deplânge iubita-i mamă.

O „contesă“ arestată. Poliţia din Bucurescĭ a arestat Miercurĭ o damă, care se numia contesa Elena de Frank, în momentul când voia sĕ plece din Bucurescĭ. Poliţia a făcut acéstă arestare în urma cererii procuraturei din oraşul Lausanne (Helveţia francesă). Dama e o blondină interesantă de 30 anĭ, are maniere distinse şi a petrecut mai multe ḑile în Bucurescĭ. Se ḑice, că dênsa ar fi amestecată în un furt mare de juvaericale.

Mórtea metropolitului Anthimos. Ḑiarul vienes „Politische Correspondenz“ află din Constantinopol, că a murit fostul metropolit Anthimos, acela care în 1896 fusese ales ca sĕ devie exarc séu primat al bisericei românilor din Turcia. Insĕ patriarchul l'a ameninţat atuncĭ cu escomunicarea şi el s'a abţinut. De atuncĭ încóce dênsul trăia retras la Fanar. De curênd ceruse învoirea d'a puté visita locul sĕu natal, Berat (Albania), însĕ învoirea i-a fost refusată, fiind temere la patriarhat, ca nu cumva dênsul sĕ facă din nou propagandă între Românii macedonenĭ.

Comitetul bisericesc din Lăscud învită la representaţiunea declamatorică, teatrală şi cântărĭ ce se va arangia în spaţiósa şcólă gr. cat. din loc la 6 Nov. st. n. a. c. pe lângă program variat. Inceputul la 5 óre p. m. Preţul de întrare de persónă 1 cor. Venitul curat este destinat pentru edificânda biserică din loc.

Starea sĕmănăturilor în România. Din scirile primite la ministeriul român de agricultură cu privire la starea sĕmănăturilor din ţéra întrégă, resultă că arăturile şi sĕmănăturile de tómnă, de grâu, secară, orz şi rapiţă continuă cu activitate în cele mai multe judeţe. Porumburile sunt în general de mijloc. In multe judeţe s'a procedat şi se procedéză la tăerea cocenilor şi întrebuinţarea lor ca fêneţurĭ. Islazurile şi miriştile se găsesc în stare bună în urma ploilor şi timpului favorabil. Culesul viilor s'a terminat în aprópe tóte judeţele. In multe judeţe calitatea strugurilor e de mijloc, din causa ultimilor ploi care le-a redus aciditatea.

Scirĭ artistice. Renumita nóstră tragediană d-şóra Agata *Bârsescu* va întreprinde în luna Noemvrie a. c. un mare turneu în America, visitând oraşele New-York, Chicago şi St.-Louis.

Pictorul român Ştefan *Popescu* a espus în Berlin împreună cu alţĭ artiştĭ francesĭ mai multe tablourĭ, carĭ au fost fórte favorabil judecate de către criticii germanĭ.

La „Gewerbeverein“, sala restaurantului, va avé loc Sâmbătă şi Duminecă séra concert umoristic de citeră. Inceputul la órele 8. Intrarea liberă. — Tot aicĭ sunt libere la popicărie următórele ḑile: tot a doua sĕptĕmână Lunia, Marţia şi Sâmbăta.

Slăbiciune.

In Făgăraş care, precum scim, este centrul unui comitat aprópe curat românesc, o mână de Ungurĭ şi Jidovĭ au avut îndrăsnéla sĕ scótă o gazetă unguréscă „Fogaras és Videke“. Ḑic îndrăsnélă, pentru-că fóia acésta nu este oficiósă, adecă susţinută din budgetul comitatului, ci este o întreprindere privată literară unguréscă cu scop politic maghiarisator şi viéţa ei depinde de la părtinirea séu nepărtinirea inteligenţei române din Făgăraş şi din comitatul Făgăraşului. Tot aşa o îndrăsnélă ar fi bunăóră, décă câţĭ-va Românĭ din comitatul Ciucului ar scóte în Csikszerda o gazetă românéscă sĕptĕmânală în speranţa abonamentelor inteligenţei sĕcuiescĭ din acest comitat aprópe curat unguresc.

Apariţia lui „F. és V.“ a fost o cutezanţă nu numai din punct de vedere material pentru cei ce o scot, ci mai ales din punct de vedere moral, ca o provocare la adresa Românilor Făgărăşenĭ, la a căror slăbiciune duhovnicéscă au trebuit sĕ conteze editorii ei. Indrăsnéla numai acolo îşĭ are locul, unde domnesce slăbiciunea.

Sunt aprópe 2 anĭ de ḑile, de când apare „F. és V.“ şi acum redacţia se laudă şi-şĭ bate pieptul, că va apăré şi de aci înainte în ciuda celor ce nu o vĕd cu ochĭ bunĭ, şi spre scopul acesta face din nou apel la abonamentele românescĭ. Şi cum sĕ nu aibă viéţă o astfel de întreprindere literară unguréscă cu scop politic maghiarisator, când în fie-care sat românesc din comitatul Făgăraşului o veḑĭ abonată de 1, 2, 3 şi mai mulţĭ inteligenţĭ românĭ! Se 'nţelege, că cei mai mulţĭ dintre inteligenţii aceştia nu d'aceea

o abonéză, ca sĕ o cetéscă, fiind-că ei nu sciu ceti unguresce, ci numai fiind-că se jenéză a nu o abona, se jenéză de cutare Ungur orĭ Jidov de la Făgăraş. Şi cum sĕ nu înflorescă o astfel de întreprindere maghiarisătóre, când între colaboratorii ei găsescĭ chiar şi preoţĭ românĭ, cum este de pildă cel din Galaţĭ de lângă Făgăraş, care în Nrul 43 din anul acesta al II-lea începe sĕ publice în colónele acestei foi un studiu istoric „Galac község multjából“, irta *Aron Miklos* gör. kel. lelkész.

E de prisos a mai spune aicĭ, câtă lipsă de crescere dovedesc prin acésta Românii din Ţéra Făgăraşului şi cât de puţin îşĭ pricep şi-şĭ urmăresc ei propriul lor noroc şi fericirea lor proprie, când sprijinesc cu scumpii lor banĭ nisuinţele profesate de fóia de la Făgăraş. Voiŭ căuta cu altă ocasiune sĕ public lista tuturor abonaţilor românĭ ai lui „F. és V.“ Atuncĭ cred, că va fi de trebuinţă sĕ spun, că în loc de a-şĭ prăda banii pe astfel de marfă, de care n'au nicĭ un folos, ce s'ar cuveni sĕ facă Românii cetitorĭ şi necetitorĭ ai acestei foi unguresci. Acésta o voiŭ face fórte bucuros, căcĭ sunt convins, că slăbiciunea, de care m'am ocupat, nu provine din rĕutate, ci numai din prostie.

Spic.

Din comitatul Solnoc-Dobâca.

— 25 Octomvrie 1904.

Onorată Redacţiune! In 24 Octomvrie a. c. s'au făcut alegerile pentru congregaţia comit. Solnoc-Dobâca în 21 cercurĭ, între carĭ e şi amorţitul şi fără conducĕtor cerc al Dêrgei, unde de la depărtarea de toţĭ iubitul protopop Hăţiegan la altă staţiune, cercul e mort. Nicĭ un conducĕtor, nicĭ un părinte sfătuitor din 24 comune din câte se compune cercul, nicĭ un advocat din centru orĭ jur, nimeni, turmă fără păstor. De desorientarea nóstră, de pirotéla şi indiferentismul nostru se sciu folosi Maghiarii.

In amintita di la órele 8 s'a început alegerile prin ţidulĭ galbene. In sala adunărei, cei de la masa verde au aflat de bine a trage dungă şi *peste unicul Român*, Sab. Coroian, şi au adus la urnă pe un nu sciu cine şi nu sciu ce László Gyula N. Iklodi, pe care mulţămită judilor, carĭ nesciind ceti, cu esceptiunea a 3 inşĭ, carĭ s'au scandalisat, l'au ales. In cerc curat românesc nicĭ un Român?

Românii noştri au fost fórte rĕu representaţĭ. Causa principală e nepublicarea la timp şi indiferentismul şi pirotéla românéscă.

Am vĕdut pe lângă judĭ pe protopopul Coroian din Dobâca, învĕţătorul din Drêgia, preotul de acolo, deşi de 3 anĭ, dér nu a fost învrednicit a fi indus în listă, şi mai târdiu pe preotul din Pîcleşa, care cu acestea s'a întrodus: „D-le notar, am drept de alegere?“ — „Da, cum sĕ nu“, fu rĕspunsul. — „Décă da, de ce nu am fost avisat la timp? De la trecĕtorii pe drum sĕ iau scirea?“ La asta rĕspunde: „am trimis publicaţiile!“

Ii dau ţidula şi îl rógă sĕ voteze, la ce reflectéză, că are timp până la 4 óre p. m.

După aceea s'au început frecările preoţilor cu „guvernamentalii“, cum se jirau, cerênd desluşirĭ referitor la neîncunosciinţarea ţinerei adunărei, după ceea-ce au părăsit sala indignaţĭ de atâta desconsiderare şi călcare de drept. La 4 óre s'au reîntors în sala adunărei, dér comisia s'a fost îndepărtat.

Preoţii Coroian şi Deac au atacat alegerea pe motiv, că nu s'a publicat în unele locurĭ de loc, în altele în momentele din urmă, ceea-ce se conchide şi de acolo, că au fost 37 votanţĭ din vre-o 200; alt motiv, că la bravul naţionalist Şandor învĕţător, i-au dat o ţidulă şi fără a-l îngădui a o ceti i-o smulg şi o vîră în urnă, pentru ce învĕţătorul s'a scandalisat şi s'a alăturat la protestul amintiţilor. Onóre ţie dascăle, ce te jertfescĭ pentru obîrşia ta!

Ĕtă aşa se fac alegerile la noi. Ai tóta libertatea, nu te silesce nimenĭ, dér nicĭ îţĭ dau timp sĕ te convingĭ că pe cine votez.

In speranţă, că alegerile se vor anula şi că poporul se va însufleţi de sfântul lui drept, ér domnii advocaţĭ vor face variaţia plăcută, ca sĕ se abată prin cerc, însufleţind şi întărind elementele pentru sfânta şi drépta causă, Vĕ rog a da publicităţei aceste modeste rîndurĭ în „Gazeta“ de Dumineca.

*

Pe valea Dêrgei, unde se află rîturĭ bune în lungine de 40 chilometri, recoltă în cucuruz nimic, fînurĭ fórte puţine, otava tîrdie se face gunoiu din causa timpului nefavorabil. Sunt deci de ómenĭ, carĭ nicĭ de o mămăligă nu au adunat din causa secetei. Aci s'ar afirma ómenii noştri în congregaţie!

*

In *Cubleşiul maghiar* poporul a scos afară din casele parochiale pe preotul lor (Teodor Bocoşiu) şi acum zace pe stradă. Soţia bolnavă — din milă în casa unui strĕin. Unde este episcopul Szabó? Décă e vinovat sĕ-l suspendeze, décă nu, sĕ-l pună în post.

Modestul.

ULTIME SCIRI.

Londra, 27 Octomvrie. „Daily Mail“ este informat din sorginte acreditată, că guvernul britanic a cerut de la Rusia: *satisfacţie, scuze, pedepsirea vinovaţilor şi garanţii pentru viitor*. De ultimele două condiţiunĭ, partidul rĕsboiului din Petersburg nu vré sĕ audă.

„*Times*“, organ inspirat de oficiul de esterne scrie, că în consiliul de miniştri ţinut erĭ s'a hotărît, ca *flota rusă sĕ fie oprită séu la Capul de bună speranţă, séu în Mediterană*, décă Rusia nu va împlini condiţiunile puse de Anglia.

Paris, 27 Octomvrie. După o telegramă ce o primesce din Madrid agentia „Havas“, admiralul rusesc *Rosdestvensky* a declarat, că incidentul din marea nordică era inevitabil. El a lucrat după cea mai bună a sa consciinţă, ca sĕ ferescă flota de nimicire. Inainte de a pleca din Libau, el a dat de scire, că va proceda energic contra vaselor, carĭ se vor apropia de flotă.

Fiume, 27 Oct. Flota englesă de aicĭ a primit ordin sĕ părăséscă portul şi sĕ grăbéscă la Malta, unde se va întêlni cu flota din Mediterană, apoi împreună cu acésta va merge la Gibraltar.

Petersburg, 27 Oct. Agenţia telegrafică rusă anunţă din Mukden, că la 26 Oct. s'a început spre sud de Mukden o luptă. Japonesiĭ au ocupat satul Yerdago.

Christiania, 28 Octomvrie. Vase de rĕsboiŭ rusescĭ au mai descărcat tunurĭ în trecerea lor prin canal şi asupra a două vapóre norvegiane.

Cuvîntarea d-lui ministru Sp. Haret

rostită în Iaşi la serbarea centenarului „Veniamin Costache“ (4 Octomvrie v. 1904.)

Sire, Dómnă, Alteţe Regale.

Secolul, care s'a încheiat acum patru ani va figura de sigur în istoria nóstră, a Românilor, ca unul din cele mai însemnate, décă nu ca cel mai însemnat din acele trecute de la întemeerea Statelor nóstre pană astădĭ.

Marĭ au fost timpurile, când primii noştri Voevodĭ, aprópe din nimic şi contra tuturor, au putut sĕ înjghebeze două State destul de trainice, pentru ca se înfrunte, fără sĕ piară, vijelii carĭ în cursul veacurilor au aruncat la pămênt nenumĕrate alte formaţiuni de o insemnătate mai mare de cât a nóstră.

Glorióse au fost vremile când sabia românéscă împrăştia valurile de năvălitori şi servea de protecţie pentru civilisaţia modernă, care lua nascere în Occident. Dér secolul XIX este mare, pentru că deşi urmând după o periódă de scăpare, în care se puté crede că neamul românesc şi-a terminat rolul sĕu de factor activ şi neatârnat, a putut totuşĭ sĕ facă dintr'însul o naţionalitate tare şi bine organisată.

In momentul când Mitropolitul *Veniamin Costache* urca pe tronul arhipăstoresc al Moldovei, ţĕrile românescĭ ajunsese fără îndoială la cea mai de jos treptă a decăderei, a ruinei şi a umilinţei. După ce ultima periódă a Domnilor pământeni se încheiase cu o sută de ani mai înainte, din causa intrigilor, trădărilor, rĕsbóielor civile şi a relei administrărĭ care o caracterizase, *urmase groznicul secol al domniei fanariote*, în care ce mai rĕmăsese din vlaga nemului nostru sĕ părea că se perduse, înecată de corupţia, de jaful şi de slugărnicia celor ce nu mai meritau nicĭ numele de Domni. Şi cu tóte aceste, din aceste puţine resturĭ, s'a frământat materia, din care în mai puţin de o sută de ani a eşit un popor viu, tare conscient de puterea lui şi care a putut sĕ realiseze, cu mare prisosinţă, idealul în van urmărit chiar în timpurile cele mai stralucite de glorie militară de altă dată.

La ce se datoresce acéstă uimitóre refacere?

Energiei şi cuminţeniei înăscute a poporului nostru, priceperei şi patriotismului multora din conducĕtorii lui, îndemnărei cu care au sciut ei a se folosi de împrejurărĭ şi mai presus de tóte norocului de a se bucura la momentul cel mai priincios de coducerea unui Suveran, care întrunesce înţelepciunea, prevederea, vitejia şi iubirea binelui, écă principalele cause ale unei tronsformărĭ care va compta în istorie ca unul din fenomenele cele mai extraordinare.

Dér, alăturĭ cu dênsele, trebue pusă lucrarea de luminare a poporului, care, favorisată de excepţionala lui inteligenţă, a ajuns în aşa de scurtă vreme sĕ facă adevĕrate minuni.

Şi este demn de observat, că chiar la începutul secolului de regeneraţie, primul fapt din lungul şir de fapte din carĭ a eşit România actuală, *a fost înfiinţarea unei şcolĭ*, şi cu atât mai mult, cu cât acésta era o şcólă pentru partea cea mai modestă a poporului şi o şcólă bisericéscă făcută de un ierarh al Bisericei.

Nemul nostru datoresce Bisericei sale ortodoxe o bună parte din conservarea individualităţei sale etnice, a limbei şi a deprinderilor sale. Intr'un timp când restul Europei era frământat de certe religióse, când puterile creştinătăţei, în loc de a se împotrivi unite năvălirei din răsărit, se consumau în lupte sângeróse de religiune, la noi toomai religiunea făcea din români cei mai aprigĭ şi neclintiţĭ împotrivitorĭ contra vrăşmaşului de altă lege. Mai târziu, când braţul obosit a scăpat arma, în biserică s'a refugiat limba românéscă, pe care vitregia timpurilor şi vrăşmăşia străinilor oploşiţĭ aci, o goneau din şcolĭ, din cancelarii şi din casele celor marĭ, şi când fu vorba a se începe deşteptarea culturală a românilor, tot în biserică s'a făcut începutul.

Ierarhul, căruia i se datoresce fundarea celei mai vechĭ şcolĭ românescĭ din cele cunoscute în ţéră, este una din figurile cele mai marĭ din istoria nóstră. Născut dintr'o familie boeréscă, într'un timp când până şi numele de român era oropsit şi batjocurit în propia lui ţéră, *Veniamin Costache* fu chiar de la început un bun român. Ajuns episcop la 24 de ani, la o vêrstă când alţĭ ómeni nu au încă lămurit rostul vieţei lor, Veniamin se manifestă îndată ca un mare episcop, pătruns de sentimente românescĭ. Pe timpul acela când boerimea şi clerul înalt erau grecĭ sau grecisaţĭ şi când limba românéscă nu se audea de cât în coliba săténului séu a meseriaşului, Veniamin traduse în românesce vasta lucrare a lui Teofilact. Chiar de atuncĭ gândul sĕu se îndréptă către poporul şi ţéra sa, şi arăta gândul sĕu de a căuta sĕ ridice biserica, aşedând'o pe temelii naţionale. Peste 10 ani ajunge Mitropolit şi primul sĕu act fu înfiinţarea seminarului de la Socola.

Astădĭ, când ţéra este acoperită cu mii de şcolĭ românescĭ şi când înfiinţarea unei şcolĭ nouĭ este un lucru aşa de simplu şi de natural în cât trece nebăgată în semă, nu este uşor sĕ ne închipuim de ce mare însemnătate era înfiinţarea unei şcolĭ de limba românéscă în 1803. Veniamin trebuia sĕ lupte contra prejudiţiilor şi a resistenţei interesate a clerului înalt şi a boerimei, care întrégă vorbea grecesce, chiar când nu erau grecĭ din nascere, şi care nu puté admite ca Biserica unei ţĕrĭ române, trebuia sĕ fie română. Ei nu admiteau, că în limba românéscă se putea învĕţa carte. Sĕ nu uităm că aceste lucrurĭ se petreceau cu 14 ani înainte de înfiinţarea în Bucurescĭ a şcólei lui George Lazăr, care nu putea convinge pe boerĭ, că limba românéscă póte servi pentru învĕţarea şciinţelor. Veniamin mai trebuia sĕ lupte cu resistenţa acelora, carĭ nu voiau ca fiul de ţĕran sĕ înveţe carte, şi carĭ nicĭ nu-l credeau în stare sĕ facă aşa ceva. *Pe atuncĭ, pentru mulţĭ era o adevărată nebunie sĕ se gândéscă cine-va a pune carte în mâna despreţuitului ţĕran, care nu se credea bun de cât sĕ fie pus la jug.* Aci era apoi greutatea de a se găsi învĕţătorĭ, de a avé cărţĭ, de a avé şcolarĭ, în mijlocul gróznicei sĕrăcii a păturei, care trebuia sĕ-i dea.

Veniamin trecu peste tóte acestea. Abia urcat în scaun, el face pe Domnul grec Moruzi sĕ iscăléscă decretul pentru înfiinţarea şcólei românescĭ; mută la Agapia pe călugăriţele de la Socola şi instaléză şcóla acolo, la îndemâna sa şi sub ochiul sĕu neadormit; şi într'un timp când atâţia preoţĭ nicĭ nu şciau sĕ citéscă, când toţĭ ceilalţĭ abia putéu silabisi cărţile sfinte, el prevĕdu viitorul şi avu credinţă, *că va veni vremea când Biserica românéscă va avé învăţĕtura sa naţională, cu clerul sĕu luminat şi cu ierarhĭ marĭ, propovăduitorĭ în limba românéscă.*

Câţĭ ómeni sunt carĭ în împrejurărĭ ca acelea, în carĭ se afla Veniamin la 1804, ar fi putut sĕ aibă o asemenea încredere în nemul lor, şi carĭ de de-asupra unui secol întreg, sĕ întrevadă tainele viitorului?

In înfiinţarea seminarului, ca şi în atâtea alte fapte ale sale, Mitropolitul Veniamin a fost, mai înainte de tóte, un bun român, într'un timp când numele de român ajunsese o înjurie în gura exoticilor fără patrie, ce umpléu ţéra. Eternă sĕ fie memoria lui!

Mai are o alta însemnătate seminarul de la Socola; este *că prin el s'a început înălţarea nemului românesc pe tărâmul cultural începênd tot de la cei de jos, tot de la acei carĭ după ce timp de 1800 ani păstraseră pămêntul Patriei, înfigendu-se într'ânsul, lăsând sĕ tréçă peste capetele lor vijeliile şi stropindu-l cu sudórea şi cu sângele lor, aveau acum sĕ pună tot ei temelia înălţărei Patriei şi în cele sufletescĭ.*

Este lesne de înţeles, că pe acele timpurĭ când orĭ-ce tendinţă naţională se socotea ca crimă, asemenea idei nu erau de natură a întări posiţia cui-va; de aceea, abia peste 4 ani, când ţĕrile fură cuprinse de oştĭ strĕine, Mitropolitul Veniamin fu scos din scaun şi exilat la mănăstirea Slatina. Acésta era plata pentru înfiinţarea seminarului. Intors însĕ pe tron după încetarea ocupaţiunei străine, el reîncepu minunata sa activitate, care nu încetă de cât la 1842, când, obosit de muncă şi de povara anilor, se retrase sĕ móră liniştit în vechea sa chilie de la Slatina.

Dér precum la începutul arhipăstoriei sale Veniamin pusese temelie de învĕţătură Bisericei Moldovei, în cei din urmă ani el voia sĕ i ridice un monument material, demn de dênsa şi de strălucitul ei păstor. El începu clădirea mitropoliei din Iaşĭ pe un plan măreţ, şi o duce până la coperiş; dér neîndemânarea architectului face, că lucrarea se dărâmă în parte şi mijlócele nu au mai permis marelui Mitropolit sĕ o desăvârşască. Era reservată acéstă onóre altor timpurĭ şi unui întemeetor de aşedăminte mai mare şi de cât Veniamin.

Anevoie se póte schiţa, într'o vorbire de câteva minute, activitatea de o jumĕtate de secol a celui mai mare din ierarhii cei de până astădĭ ai Bisericei române. Ar trebui un timp, de care nu dispun, ca sĕ vorbesc şi de nemărginita lui bunătate, care îl făcea sĕ fie adorat de popor; de desinteresarea şi de dărnicia lui, *care a murit sărac, într'o săracă chilie de călugărĭ, după ce timp de 50 ani administrase imensele veniturĭ de atuncĭ ale Mitropoliei Moldovei*; de energia stăruitóre cu care a luptat fără şovăire ani de-a rândul, în cele mai grele condiţii, pentru ridicarea Bisericei şi pentru binele ţărei; de simplicitatea vieţei sale petrecută întrégă în mănăstirea séu în vechea şi fórte modesta locuinţă zidită de Iacob Stamate, pe care am cunoscut'o cu toţii şi care aşa mică şi săracă cum era, a adăpostit timp de 35 ani atâta mărire. Şi când aşa era, cum sĕ ne mirăm de veneraţia şi iubirea cu care tótă ţéra Moldovei înconjóră pe Veniamin, şi de care avem atâtea dovedĭ. La 1812, când se întórse în scaun, călătoria lui de la Slatina până la Iaşĭ a fost un adevărat triumf; ér în 1842, când a părăsit pentru totdéuna tronul archipăstoresc, în capitală şi în tótă Moldova domnea numai o jale, după cum spune un document din vremea aceea. Până séra s'au însciinţat unii şi din poporul de rênd, care în numĕr mare a alergat la Mitropolie. Bocetul obştesc era sfâşiitor, tânguirea se urcase în gradul cel mai înalt, în cât trebuia sĕ vie împrejur pază militărésçă ca sĕ oprescă mulţimea.

Scia poporul sĕ cunóscă şi sĕ preţuiască pe acei, carĭ merită iubirea lui, şi scie sĕ iubéscă pe acei carĭ, ca Veniamin, înţeleg că chemarea lor în capul Bisericei, nu pentru ei, ci pentru binele Bisericei şi pentru mângăierea celor nenorociţĭ s'a făcut.

Vecînică fie amintirea marelui Mitropolit, care a lăsat acest învĕţământ!

Sire,

Opera lui Veniamin Costache, începută în timpurĭ şi în condiţiuni aşa de grele, a trăit şi s'a întărit. *Din modesta şcolă, unde se adăposteau câţĭ-va băeţĭ de preoţĭ de ţeră ca sĕ înveţe carte românéscă, au ieşit mii de şcolĭ, în care sute de mii de copiiĭ cresc şi se întăresc în sentimentele de iubire şi devotament pentru Patrie, Biserică şi Tron.* Vechile şi întunecósele chilii dela şcólă au dispărut, ér în locul lor, un fost palat Domnesc, mărit şi înfrumseţat, adăpostesce seminarul Veniamin; căcĭ astădĭ, nu ca în vremea lui, se socotesce, că pentru sciinţă Palatele Domnescĭ nu sunt nepotrivite. Tot Majestăţei Vóstre a fost dat a desăvârşi monumentala clădire a Mitropoliei, începută de Veniamin şi rĕmasă în ruină timp de 40 ani; aşa că amândouă creaţiunile lui Veniamin din mânile Majestăţei Vóstre au eşit mărite, întărite, desăvârşite. In dilele Majestăţei Vóstre Biserica Românéscă a eşit din starea de umilire, în care o ţineau străinii, care umpluseră până şi locaşurile sfinte, ridicate cu pietate de străbunii noştri, luptătorĭ pentru ţeră, ca sĕ prea măréscă de Dumnedeu.

Ca şi cel mai mare din Veovodii noştri, Majestatea Vóstră îşĭ însemnéză fiecare din nenumăratele Sale biruinţe pacĭnice prin care ne-a dat o Românie mare şi puternică, prin ridicarea câte unui templu măreţ.

Şi ţéra şi Biserica vĕ sunt, Sire, adânc şi în vecĭ recunoscătóre, pentru cele cele ce aţĭ făcut şi faceţĭ pentru dânsele. Ele se rógă lui Dumnedeu sĕ Vĕ dea încă îndelungată vieţă, sănătate şi putere, ca sĕ duceţĭ cât mai departe marea operă a ridicărei nemului românesc şi a Bisericei sale.

Sĕ trăiţĭ Sire! Sĕ trăiască Majestatea Sa Regina! Sĕ trăiască Principii Moştenitorĭ şi tótă Augusta Familie Regală!

Convocărĭ.

Despărţământul protopopesc *Buteni* al Reun. înv. rom. de la şcólele poporale confesionale ortodoxe din prot. aradane I—VII îşĭ va ţine proxima adunare Lunĭ în 25 Octomvrie (7 Noemvrie) a. c. în comuna B. Şebiş, la care toţĭ membrii despărţământului şi toţĭ sprijinitorii învĕţământului sunt poftiţĭ a participa.

Programa: 1. Diminéţa la 8 óre asistare la chemarea Duchului sfânt. 2. Asistare la prelegerile învĕţătorului Patriciu Covaciŭ. 3. Cuvîntul de deschidere. 4. Constatarea membrilor presenţĭ. 5. Reflecsiunĭ asupra prelegerilor. 6. Esecutarea concluselor adunării generale. 7. „Invĕţătorul poporal“ disertaţiune de Ioan Borlea, înv. în Cuied. 8. „Necesitatea conscienţei şi ambiţiunei în activitatea învĕţătorului“, disertaţiune de Ioan Roşu, înv. în Butenĭ. 9 Tractarea bucăţei de cetire „Moşul şi nepotul“ prelegere practică de Constanţa Muntean înv. în Butenĭ. 10. Discuţiunĭ asupra chestiunei bibliotecilor şcolare. 11. Propunerĭ şi interpelărĭ. 12. Ficsarea proximei şedinţe. 13. Autenticarea protocolului. 14. Incheiere.

Budescĭ, 7/20 Octomvrie 1904.

Nicolau Boscaiŭ, preşedinte. *Cornel Novacu*, secretar.

*

In sensul §§-lor 25 şi 27 din statutele „*Reuniunii învĕţătorilor din archidiecesa gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş*“ se convócă *adunarea generală a Reuniunii la Blaşiŭ pe dilele 4 şi 5 Noemvrie* st. n. 1904 pe lângă următorul

Program: *Şedinţa I.* Ordinea de di: 1. La 7 óre a. m. participarea în corpore la serviciul divin în catedrala Metropoliei. 2. La 9 óre a. m. deschiderea adunării generale. 3. Constatarea membrilor presenţĭ. 4. Raportul comitetului central despre activitatea reuniunii în anul expirat. 5. Raportul cassarului. 6. Raportul bibliotecarului. 7. Raportul comitetului redacţional al organului reuniunii „Fóia şcolastică“. 8. Esmiterea comisiunilor: *a)* pentru examinarea raportului general; *b)* pentru examinarea raţiociniului pe anul 1903/4, şi a proiectului de budget pe anul 1904/5. *c)* pentru examinarea raportului comitetului redacţional. 9) Propunerĭ eventuale.

Şedinţa II. Ordinea de di: 1. Raportul comisiunilor exmise în şedinţa primă. 2. Discusiune asupra temei „Mijlócele cele mai acomodate, cu ajutorul cărora s'ar puté stabili buna-înţelegere între preot şi învĕţător, pentru-ca prin acésta sĕ se dea un avênt îmbucurător educaţiunii şi instrucţiunii poporului nostru“. 3. Fixarea taxelor pedagogice scienţifice pentru proxima adunare generală. 4. Desbaterea propunerilor intrate la biroul central în sensul §. 49 lit. c. din statute. 5. Alegerea redactorului şi a comitetului redacţional. 6. Dispositiunĭ pentru verificarea procesului verbal. 7. Inchiderea adunării generale.

Blaşiŭ, din şedinţa biroului central ţinută la 6 Septemvrie 1904.

Gheorghe Muntean, preşedinte. *Petru Ungurean*, secretar I.

Exposiţia de vite din Rĕhău.

Intre trebile, ce se ţin de cercul de lucrărĭ al „Reuniunei române de agricultură din comitatul Sibiiu“, se numĕră şi ţinerea (arangiarea) de *exposiţii de vite de prăsilă*, împreunate cu împărţire de *premii în bani*. Scopul urmărit este: înaintarea economiei de vite. La asemenea exposiţii se adună şi material bun, dér' şi mai slab, se adună vite de soiu ales şi vite de soiu de a doua mână; apoi vite ţinute bine şi vite ţinute şi mai aşa: lucrurĭ atârnătóre de la priceperea, hărnicia şi starea bună séu rea, în care se găsesce stăpânul vitei trimise în exposiţie. O înaintare în economia de vite este cu putinţă numai atuncĭ, décă, în scopul prăsilei, ţinem vite bune, de soiu ales, cărora apoi le dăm şi o îngrijire alésă. In asemenea exposiţii dată ne este putinţa de a face asemănărĭ (comparaţii) între ce este bun şi între ce este slab. Aicĭ aflăm pe proprietarii, carĭ în schimbul unei întregĭ ciurdi de vite slabe, se mulţămesc cu un numĕr mai mic de vite, carĭ însĕ fiind de bun soiu şi fiind şi bine întreţinute, îi aduc venit îndoit şi întreit mai mare ce cum îl are economul cu vitele cele multe, der de soiu rĕu şi şi acesta lipsit de îngrijirea cuviinciósă. O bună îngrijire, nu încape îndoială, se póte da cu mult mai uşor unui mai mare numĕr de vite. Vitele de soiu slăbuţ, mititele, cu tóte că ele înşile mistuesc mult nutreţ şi fac economului mare învăluială, nu aduc multă dobândă nicĭ la lucrul câmpului, nicĭ la hrana casei şi nicĭ în bani, când vorba este sĕ le punem în vêndare. Exposiţiile mai au şi acea însĕmnătate, că economilor li-sĕ îmbie bunul prilegiu de a primì învĕţăturĭ atât în ce privesce alegerea soiului, cât şi cu privire la ţinerea şi preţuirea (valorisarea) vitelor, şi pe deasupra harnicul econom pe lângă, că e lăudat în faţa obştei, mai primesce şi premii (cinste) în bani pentru vitele sale. Mulţumită jertfelor de tot soiul, aduse cu prisos de „Reuniunea nóstră agricolă“, de la chiar întemeiarea ei pe altarul trebilor nóstre economice, gospodăria economilor noştri din comitatul Sibiiu, a luat altă faţă.

Acestea sciute e óre cum de sine înţeles, că exposiţia din Rĕhău, care este a 14-a, ce Reuniunea agricolă aranjéză, sĕ se numere între cele bine reuşite.

Comitetul arangiator local, în frunte cu neobosiţii Gerasim Cărpenişan, notar, George Goţa, primar, Nicolae Cărpinişan şi Ioan N. Floca, parochi, cu corpul învĕţătoresc, cu toţi membrii din representanţa comunei politice şi al celei bisericescĭ, spre a asigura buna reuşită a exposiţiei, a ţinut sĕ lege de sĕrbătórea economică, şi o sĕrbare a culturei, încât adecă hotărâre a luat ca la 9 Oct., diua ţinerei exposiţiei, sĕ se facă şi sfinţirea pomposului edificiu şcolar. Cu marĭ jertfe zidită, şcólă cinste ar puté face nu unei comune cum este Rĕhăul, ci orĭ-cărui oraş.

Indoita sĕrbătóre în mişcare a pus nu numai tótă suflarea din Rĕhău, ci obştea din întreg ţinutul Sebeşului-săsesc. Duminecă des de diminéţă şirul trăsurilor şi pâlcul de ţĕrani, inundaseră drumurile, ce duc din tóte părţile spre Rĕhău. Intre primsosiţii a fost protopresbiterul Sergiu Medean cu numĕrósă suită din Sebeşul-săsesc, între carĭ şi veteranul notar emeritat, fiul Rĕhăului, d-l Ioan Oncescu şi soţia sa. Protobresbiterul tractual a fost întimpinat de întreg poporul din Rĕhău, în frunte cu parochii localĭ, îmbrăcaţĭ în ornate. Slujba dumnedĕiască a oficiat-o protopresbiterul, asistat de parochii Cărpenişan, Floca şi Dura, ér' cântările le-au esecutat corpul învĕţătoresc şi cantorii din Rĕhău.

Sub durata serviciului divin au sosit în comună representanţii Reuniunei agricole, d-nii D. Comşa, president, Dr. P. Şpan, membru în comitet, Vic. Tordăşianu, secretar, Ioan Henteş, asesor la sed. orf., toţĭ din Sibiiu, însosiţĭ şi ei de o parte a inteligenţei din S.-Sebeş şi jur. Cuvêntul de bineventare 'l-a rostit notarul Gerasim Cărpenişan, care esprimând bucuria economilor pentru cinstea, ce li-se dă prin faptul, că Rĕhăul a fost ales pentru ţinerea exposiţiei, asigură Reuniunea, că economii noştri, conscii de jertfele, ce Reuniunea le aduce pentru a lor bună stare şi înflorire, vor fi de-a pururea cu recunoscinţă faţă de conducĕtorii lor. D-lui notar 'i a rĕspuns în termini caldĭ d-l Comşa. Intr'aceea întreg publicul asistent la serviciul divin, în frunte cu preoţimea celebrantă şi între înălţătóre cântărĭ sosit-a în faţa şcólei, unde, după obicĭnuitele rugăciuni şi cântărĭ, părintele protopresbiter I. Medean a rostit o predică ocasională, înţelésă de toţĭ carĭ jertfe au adus pe altarul culturei nóstre şi în deosebi de parochienii din Rĕhău. Edificiul după sfinţire a fost dat în séma representanţei bisericescĭ şi în folosul generaţiilor tinere.

După un mic dejun, luat în una din cele mai spaţióse sale ale noului locaş al muselor, ne-am îndreptat cu toţii la locul destinat pentru ţinerea exposiţiei. Exposiţia, bogată în vite de soiu, avea înfăţişarea unui têrg bine căutat. Membrii din jurul exposiţiei, după ce s'au constituit, alegênd de president pe presidentul Reuniunei d-l D. Comşa şi de secretar pe secretarul ei, d-l Vic. Tordăşianu şi după ce au suplinit locurile vacante, a purces la lucrarea obositóre a luării în sémă (esaminarea) a materialului espus. Numĕrul esponenţilor s'a apropiat de 100, ér' numĕrul vitelor de 200 capete. Representate au fost cu vite comunele Rĕhău, Câlnic, Petrifalău şi Sebeşel, celelalte împedecate au fost parte de marea depărtare de Rĕhău, parte de timpul ploios. Pe lângă vite de rassa curată „Pinzgau“ şi rassa albă ardelénă, în preponderanţă se găsia numĕrul vitelor corcite (încrucişărĭ din rassa „Pinzgau“ cu rassa indigenă).

După o lucrare de preste 4 óre, juriul s'a întrunit în şedinţă, spre a delibera asupra premiilor de împărţit. Cu considerare la numĕrul mare al exponenţilor şi al vitelor expuse, juriul, cu abatere de la program, a creat 1 premiu pentru taurĭ, 25 pentru vaci, 13 pentru tăurencĭ, junince şi viţele, 1 pentru oi, 1 pentru berbecĭ şi 1 pentru noatini şi noatine. Premiaţi au fost la grupa taurĭ 1 proprietar din Rĕhău; la grupa vacĭ 8 din Câlnic şi 17 din Rĕhău; la grupa junince 1 din Câlnic, câte 1 din Petrifalău şi Sebeşel şi 10 din Rĕhău. Impărţirea premiilor a fost precedată de o vorbire plină de învĕţăturĭ a presidentului rostită în faţa exposanţilor, a membrilor juriului şi a óspeţilor.

Tóte sfârşite în cea mai perfectă ordine, la ora 4½ d. a. chiemaţĭ am fost la mesele bogate întinse în cinstea dilei în 2 sale ale noului edificiu şcolar. Toţĭ óspeţii strĕini şi tótă suflarea rĕhoveană înveselitu-s'a la acest ospăţ serbat de inteligent şi ţĕran. Primul toast ridicatu-'l-a părintele protopresbiter Medean în cinstea comitetului Reuniunei agricole, care contribuit-a în mĕsură mare, ca sĕrbarea de astădi sĕ aibă un resultat atât de strălucit; în rĕspunsul seu d-l president Comşa închină pentru obştea comunei Rĕhău în frunte cu conducĕtorii lor şi cu şeful lor tractual, părintele protopresbiter. Au urmat apoi vorbirile plime de învĕţăturĭ şi de inimi înălţătóre ale d-lor Dr. P. Şpan, I. Henteş, N. Cărpenişan, Vic. Tordăşianu, I. Halalai, I. Oncescu etc., alternate de frumóse cântărĭ şi declamaţiuni ale dramaticului Titu Morariu. Şi ca din veselie sĕ nu lipséscă nimic, încinsu-s'a la fine în mare horă tînăr şi bătrân, inteligent şi ţĕran şi petrecut-au împreună până către zorile binecuvêntătóre ale dimineţii.

In trécăt fie dis şirul nesfârşit de bucate gustóse, servite cu multă pricepere, cinste 'i-a făcut neobositei d-ne notărăşiţe Cărpenişan.

De încheiere exprimându-'mĭ dorinţa, ca harnicii rĕhoveni sĕ-'şĭ mai adaugă o verigă la lanţul vredniciilor lor prin întemeiarea cât mai ne 'ntârdiată a unei însoţirĭ de credit sătescĭ sistem „Raiffeisen“, le doresc multă fericire şi isbândă!

„*Strugurel*“.

Legende despre Iancu.

Stelele şi Iancu.

(Audită în munţiĭ Gelăului de la Moţĭ.)

Odată Iancu a rĕtăcit într'un codru. Şi codrul era grozav de părăsit. Nicĭ ciocanu, nicĭ securea n'a sunat acolo. Nicĭ puşca, nicĭ buciumul nu sunase în el. — Iancu a rĕtăcit fără sĕ vrea.

Cum sĕ iasă Iancu din pădure? Décă nicĭ potecă nu vĕdù, nicĭ cărare, nicĭ lună nicĭ stele nu vĕdù?

Sĕracu, i-a fost fóme. Ş'a fost trudit ca un vênător, care zadarnic umblă după sĕlbătăciunĭ.

Da îi era şi sete. Şi isvor nu afla nicĭ barem un puiuţ. Era sĕ móră Iancu de fóme şi de sete.

Atuncĭ toţĭ copaciĭ se scuturară, şi diseră c'o voce:

— „Asta-i craiul munţilor, Iancu! sĕ-l ajutăm“.

Şi şi-au dat la o parte crengile. Atuncĭ Iancu vĕdù stelele şi din *starea stelelor* îşĭ croì o cale fericită, care îl duse la ómenĭ bunĭ.

Domnişorule sĕ iubescĭ stelele, carĭ au scăpat vieţa lui Iancu!

*

Sorele şi Iancu.

— Audită tot de acolo. —

Odată Iancu, după o luptă mare, a rĕtăcit în casa unui ţigan, care-l cunoscù şi care voì sĕ-i fure cismele cu cuie de argint, bumbiĭ de aur de pe laibĕr şi talerii frumoşĭ ce-i purta Iancu in suman.

D'apoi ţiganu era afurisit. A gândit că o sĕ-l reţie pe o nópte, şi o sĕ-l jefuéscă.

Da Iancu, — era o di de vară — ca după obiceiŭ, se uità în sóre. Atuncĭ vĕdù în sóre o pată de sânge, cât clopu meu!

Iancu înţelese îndată, că ţiganu vré sĕ-i sugă sângele, i-a mulţămit decĭ de bunăvoinţă şi plecà mai departe.

Da ţiganul s'a buşulit rĕu, că nu póte sĕ fure pe Iancu şi-l reţinea cu *hang de miere* sĕ mai rĕmâie!

Atuncĭ Iancu îi dise sĕ privéscă în sóre. Cât privi ţiganu în sóre, Dumnedeu îi luà *vĕdul ochilor*. Aşa-l pedepsi pentru rea voinţă.

Atuncĭ Iancu încălecà pe murgu sĕu negru şi ajunse sănĕtos la ai sĕi.

Emil Isac.

Mulţămite.

La rugarea comitetului parochial greco-oriental din Zoltan (protopresbiteratul Sighişóra) au binevoit a contribui în scopul edificărei unei case parochiale în numita comună următorii domnĭ: a) *din Sibiiu*: Esc. Sa I. P. S. D. archiepiscop şi mitropolit Ioan Meţianu 10 cor., Dr. Eusebiu Roşca 2 cor., P. Lucuţa 2 cor., Ioan Vătăşan 50 cor. şi Nicolae Vătăşan 100 cor.; b) *din Braşov*: dómnele: Bălaşa Blebea 20 cor., Elena A. Popovicĭ 20 cor., câte 10 coróne: Dr. Hosan, Simion Damian, Diamandi Steriu, firma Schütz; câte 6 coróne: Maria I. Munteanu, Vasile Munteanu (Duloicu) şi firma Eremias Nepoţii; câte 5 coróne: Elena Sabadeanu, Helene Safrano, Dr. N. Vecerdea, Dr. G. Baiulescu, Ioan N. Bidu; câte 4 cor: Dr. V. Saftu, A. Bârseanu, I. C. Panţu, Dionise Fagărăşan, Ioan I. Ciurcu, Dr. Iosif Blaga; câte 3 coróne: G. Chelariu; câte 2 coróne: G. Dima, A. Ciortea, S. Theodor, V. Oniţiu, Eugeniu Precup, Ioan Vătăşan, Stefan C. Panţu; câte 1 corónă: I. P., A. Banciu, Nicolae Balea, Dumitru Haler. George Vătăşan 100 coróne. Tuturor marinimoşilor donatori amintiţĭ li-se esprimă prin acésta cea mai căldurósă mulţămită.

Zoltan, 30 Septemvrie 1904.

Pentru comitetul parochial:
George Vătăşan,
paroch.

*

Poporul credincios din parochia gr. or. Mesentea (prot. A.-Iulia) îşĭ împlinesce

o plăcută datorință, aducênd și pe acéstă cale, cele mai călduróse mulțămite domnului *Trif Munteanu*, proprietar în *Galda de jos* pentru frumósa sumă *de 70 corone* dăruită la repararea turnului bisericei nóstre, care în 20 August a fost rěu stricat de trăsnet. Fapta creștinéscă a d-lui Trif Munteanu se laudă de sine, și încă cu atât mai vêrtos în anul acesta economic rěu din cale afară. Bunul Dumnedeu sě-i resplătéscă binefacerea însutit și înmiit, ca se mai pótă face asemenea fapte de laudă.

Mesentea, 24 Octomvrie 1904.

Victor Oțoiu,
paroch gr. or.

*

Condus de sinceră iubire și zel pentru sfânta nóstră biserică, prea stimatul D-n Căpitan c. și r. George *Fleșariu*, cu ocasiunea serbărei iubileului de 70 ani de viață a iubitei sale mame, precum și cu ocasiunea aniversarului de 25 ani dela trecerea din viață a neuitatului sěu tată, Dumitru Fleșariu, a dăruit bisericei nóstre gr. or. din Tórcla, una sută coróne (100) cor., pentru a se procura cele de lipsă în biserică.

Tot cu acéstă ocasiune evlaviósa mamă a d-lui Căpitan, Maria Fleșariu, a mai dăruit bisericei nóstre un Apostol cu litere latine și mai multe alte daruri în preț de peste 50 coróne.

Le mulțămim sus numiților marinimoși donatori și pe acéstă cale pentru darul făcut sfintei nóstre biserici, rugând pe Dumnedeu sě le resplătéscă din vesteria nesecată a darurilor sale ceresci, și dorind ca se aibă cât de mulți imitatori.

In numele parochienilor gr. or. din Tórcla.

Tórcla la 1 Septemvrie 1904 n.

Nicolae Fleșariu *Ioan Branișle,*
paroch gr. or.

*

Senatul școlastic de la șcóla gr. cat. română din comuna *Bârsa*, situată în comitatul Sělagiŭ, nu póte ca sě nu aducă la cunoșcință publică recunoșcința și mulțămita lor față de d-l Florian *Cocian*, advocat și mare proprietar în Domnin, care vědênd nisuința poporului român din comuna Bârsa, de și puțini la numěr, de așî edifica o șcólă model, nefiind însě în stare a o provedé cu recuisitele necesare a binevoit a dona o mașină de calculat în preț de 10 coróne, și a procura tabele de părete atât române, cât și maghiare în preț de 11 coróne. Pentru acestea și multele aici nenuměrate generóse fapte, subscrisul în numele întreg poporului din comuna Bârsa esprim adêncă și ferbinte mulțămită d-lui advocat, rugând pre atot puternicul ca sě-i resplătéscă faptele marinimóse.

Vasilie Mihalca,
invěțător gr. cat.

*

Stimatul domn Dr. Emanuil *Doctor* medic în Viena, a binevoit a trimete Reuniunii femeilor române din Abrud, Abrudsat și jur, un ajutor de 50 cor., pentru-ce îi aducem și pe acéstă cale cele mai sincere mulțămite.

Stimatul domn Aurelian Danciu director și proprietar de mine a plătit la fondul Corónelor eterne, administrat de Reuniunea femeilor române din Abrud, Abrudsat și jur, suma de 10 cor. în memoria dómnei Ana Adamovici.

Abrud, la 12 Oct. st. n. 1904.

Ana Filip, presidentă. *Ioan Simu,* secretar.

*

Pentru comuna și biserica nóstră de aici, cari au fost atât de greu cercetate prin incendiul din 8 August a. c. au binevoit a mai veni în ajutor prin contribuiri marinimóse, următorii Domni:

Escel. Sa Dr. Victor Mihalyi metropolit de Alba Julia și Făgăraș cu 20 cor., „Hațiegana“ institut de credit din Hațieg 00 cor., M. On. Constandin Pop protopop cor., D-na Eugenia Pop-Janza protopopésă în Baia de Criș 5 cor., On. Nicolau ugrav paroch 2 cor., George Condres 1 or., Nicolae Fagos 6 cor., George Fireza cor., dela mai mulți binevoitori 5·90 cor., in Uricani, „Someșiana“ institut de cret Deșiŭ 20 cor., Dr. Liviu Micșa advocat) cor., Augustin Pintea în Deșiŭ 2 cor.

In numele nenorociților și a bisericei, imescă cea mai fierbinte mulțămită pen sprijinul și iubirea dovedită.

Ostrovul mare în 12 Oct. 1904.

Petru Ciachi,
par. gr. cat.

Cum se trateză mușcăturile de șerpi veninoși.

Cei mai primejdioși șerpi veninoși din clima nóstră sunt viperile (năpârcile), cari, cei mai mari, nu sunt mai lungi ca 75 centimetri; au corpul gros, capul triungular și códa scurtă. Colórea viperilor e roșietică, cenușie, negriciósă sau ócheșă. Viperile mușcă ómenii, caii, vacile etc.; mușcăturile sunt mortale.

Ce tratament se aplică în cas de mușcătură?

Se recomanda înainte vreme fricțiuni cu alcool, amoniac sau acid fenic, *cari astădi se înlătură.*

Profesorul Kaufmann recomandase un tratament rațional adecă în cas de nenorocire sě légă strâns cu o sfóră partea mușcată, cât mai aprópe de mușcătură, sě se curețe locul și cine-va sě sugă rana, apoi în locul mușcăturei se întroducea o soluțiune de permanganat de potasă, de acid cromic séu de clorură de aur.

Acest chip de a trata mușcătura de șarpe veninos e complicat, și décă n'avem la disposițiune pe cine-va sě sugă rana încercăm cel puțin legătura *cât se póte de strâns* între punctul mușcat și rădăcina membrului.

Astădi, afară de legătură și suptul rănei, avem un tratament sigur, care se póte face chiar 6—8 óre după mușcătură. Acest mijloc este *injecțiunea sub piele a serului antiveninos Calmette, de Lille.* Se spune că acest produs e minunat. După 4 dile pacientul e complect tămăduit.

Serul antiveninos se vinde la farmacii în stare de lichid sau praf.

Agricultorii, vênătorii și toți cari trăiesc la țară, mai ales la munte, au nevoie sě-și procure acest prețios și bine făcětor produs — *antiveninul* — sě aibă totdéuna o provisiune mică în lunile de vară.

Intrebuințarea. — Când cine-va are nenorocirea sě fie mușcat de un șarpe veninos prima grije e sě lege strâns membrul mușcat cu o legătură séu o batistă cât se póte mai aprópe de mușcătură, apoi sě spele mult rana, sě dea sângele sě o ude cu o soluție próspătă de clorur de calciu 1% (1 gram clorur de calciu în 100 grame apă), și după ce a șters rana bine cu o cârpă curată sě presară praf de *serum* antiveninos. Pe urmă se *panséză* cu bumbac antiseptic. E chiar de géba sě se mai arză membru cu fer roșu. Serum lichid se întrebuințéză 10 centimetri cubi. *Serum nu cuprinde nici o substanță otrăvitóre și nu face rău nici odată.* Injecțiunile se fac prin împunsături sub pielea flancului drept séu stâng cu ajutorul unui instrument mic numit *siringă* cu piston de cauciuc séu de amiant de 10 sau 20 cc. capacitate. Facem *seroterapie*, adecă tratăm acéstă bólă infecțiósă prin întroducerea în sânge a serului antiveninos. Impunsătura o putem face și împrejurul părței mușcate. In casuri urgente, când viața pacientului e în primejdie, putem înjecta serul antiveninos direct într'o vână de d'asupra, cum e vâna dorsală a mânei, însě operația trebue făcută de o persónă experimentată.

S. P. R.

MULTE ȘI DE TÓTE.

Tratamentul cancerului.

La congresul de chirurgie din Paris, în fața unui public numeros și distins, doctorul Doyen a făcut o comunicațiune asupra: „Noilor tratamente ale cancerului (rac)“.

Oratorul oferi mai întâiŭ membrilor biroului un volum mare întitulat: *Etiologia și tratamentul cancerului* ilustrat de 174 fotomicrogafii, și începu imediat expunerea notiței sale.

„N'am dis nici odată și nu afirm nici astădi, dice medicul, că am găsit formula generală a vindecării cancerului. Am semnalat și descris o metodă care mi-a dat resultate neobținute de nimeni până astădi. Recapitulațiunea generală a efectului metodului meu se închee astfel: 42 vindecări confirmate la 30 Septemvrie 1904, 46 casuri în observațiune, din care multe par favorabile; 20 casuri despre care nu sciu încă nimic și al căror resultate vor fi clasate ulterior; 128 casuri rele, în care tratamentul n'a dat nici un resultat, fiind început prea târdiu și s'a întrerupt prin cause afară de voința nóstră.

Ne mai rěmân încă 6 casuri de semnalat: bolnavi, morți accidental, pe când lecuirea părea sigură cu tóte acestea. Aceste 6 casuri de vindecare le-am scos din recapitulația generală, căci nu vréu sě pun printre vindecați de cât pe bolnavii rěmași în viață și care pot fi examinați de medicii competenți.

Rog pe confrații sě vie sě cerceteze pe acești insănătoșiți și sě'mi céră ori ce explicație spre a-și forma convingerea.

Doctorul Follet, profesorul la facultatea din Lille cere numirea unei comisiuni care sě controleze faptele comunicate de doctorul Doyen.

Doctorul Doyen rěspunse, că de mai bine de un an cere mereu confraților sě cerceteze pe bolnavii aflați în tratamentul sěu. O comisie însě care sě se intituleze *comisie de control* o refusă.

„Primesc însă pe confrații care vor veni sě-mi viziteze bolnavii și sě constate tratamentul aplicat și resultatele obținute“.

Declarația medicului a fost primită cu aplause și s'a decis numirea unei comisiuni, cu însărcinarea de a cere informațiuni medicului Doyen.

Resultatul este așteptat cu interes atât de lumea medicală cât și de cea profană.

*

Aur berechet!

Geologii susțin de mult că în regiunile polare se află mult aur, dovadă Alasca, care furniséză lumei cantități însemnate, și regiunile siberiene unde aurul se exploatéză de mult.

Pe basa acestor date, s'a constituit, încă acum doi ani, o societate suedeză cu un capital mare, pentru a exploata ținuturile din Laponia, și, într'adevăr, după doi ani de muncă grea, s'au descoperit straturi bogate de minereuri cu aur.

Regiunea auriferă se află la 25 km. la nord de ori-ce locuință omenéscă și iarna este forte aspră.

In Siberia nordică cercetările pentru găsirea aurului continuă cu activitate și se speră că se va ajunge la descoperiri însemnate.

POSTA REDACȚIUNEI.

Dr. *V. M.* Bucuresci: Articolul-rěspuns se va publica. Rugăm însě puțină răbdare.

S. O. Blașiŭ: In cestiunea rěspunsului urméză scrisore.

Anunțuri de căsětorie.

De la 14—20 Octomvrie.

1) Nicolae Vasmac gr. or. calfă de pavagiu cu Paraschiva Todorenci gr. or. Brașov. 2) Ioan Popovici gr. or. calfă de zugrav cu Marina Saftu gr. or. Brașov. 3) Vasilie Lupu gr. or. agricultor cu Maria Reșnoveanu născ. Voicu-Chițoc gr. or. Brașov. 4) Neculae Saftu gr. or. calfă de lemnar cu Maria Todorenci gr. or. Brașov. 5) Petru Pascu gr. or. lucrător în Dîrste cu Ana Tim gr. or. din Săcele.

Proprietar: **Dr. Aurel Mureșianu.**
Redactor responsabil **Traian H. Pop.**

Tipografia A. Mureșianu, Brașov.